

८ १७२९

నితికథారత్నావళి

గ్రంథకర్త,

అనిపెద్ది జగన్నాథశాస్త్రి.

కార్తిక మాహాత్మ్యము.

ఢైమియ్య సుమారు 200 పేజీలు.

గ్రంథకర్త,

అని పెద్ది జగన్నాథ శాస్త్రిలు గారు
అధ్యపండితులు.

బోర్డునాస్కాలు, కొవ్వూరు.

ఈ పురాణము సులభమగు శైలిని, స్త్రీలకు గూడ నర్థమగురీతిని, రచింపఁబడినది. కార్తికమాసమునందు హిందువులు చేయదగిన విధులన్నియు, చక్కని యుదాహరణ రూపమయిన కథలతో విమర్శించి వ్రాయఁబడినవి. ఈ యుక్తమగ్గింధమునందలి పద్యములరచమునుగూర్చి పండితులును బహిరేకాధిపతులును పెక్కురు మంచి యభిప్రాయముల నొస గయున్నారు.

వెల రు 1—0—0 మాత్రమే. పోష్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.

వలయువారు:—

కమలకుటీరము.

నర్సాపురం.

A 7-PLATE BASE 9
R. Venkateswara aradhana
Telugu

నిత్యధారత్యవతి

17/4

17/29

119 గ్రంథకర్త,

ఆ నిత్యధారత్యవతి గ్రంథాన్ని వ్రాసినా ధర్మశాస్త్రాలు గారు.

209 గ్రంథపాఠము.

బోధులైనాను, కొవ్వారు.

మొదటి భాగము రెండవ భాగము
మొదటి భాగము

సర్వస్వపురము

నీతారామా ముద్రాక్షరశాల

యందు ముద్రింపబడినది.

1930

సర్వస్వమ్యసంకలితము.]

[వెల 0—12—0.]

ఈ గ్రంథము వలయువారు:—

గో. పి. వి. నా. గవాస్తి.

అనవాయుడు.

C
Sri Venkateswara Rao

ప్రీతి క. Telaprolu.

పురాణములనుండియు, లోకులనుండియు, నెడనెడ
వినుచుండు నీతిదాయకములగు కథలను గొన్నిటి నేర్చి
యొక చిన్న పుస్తకముగా గూర్చి, బడులయందలి బాలకు
లకు వీనిని బోధించుతలంపు చిరకాలమునుండి కలిగియుండిన
వాడనగుటచేత “నీతికథారత్నావళి” యను నామమున
నీ పుస్తకము నచ్చొత్తించితిని.

నేటికిఁ బదునెన్నిది వత్సరముల యనుభవముగల
పాఠశాలాపండితోపాధ్యాయత్వముచేత, నీతికథలయందు
బాలురకుఁగల్గయుత్సాహము నెఱింగియుండుటయే, నన్నీ
పనికి బోత్సహించినది.

పాఠశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులు, బంధువులును,
నాయీప్రయత్నమును దమ స్వభావప్రేమముతో నాదరించి
నా కృతజ్ఞతాభివరదనముల నందుకొనఁ బ్రార్థితులు.

ఈ గ్రంథ ముద్రణమందు నాకు సాయమొనర్చిన
మాహైస్కూలునందలి ఉపాధ్యాయసోదరులకు నాకృతజ్ఞ
తానేక వందనములు!

ఇట్లు విధేయుఁడు,

అనిపెద్ది జగన్నాథశాస్త్రి
ఆంధ్రప్రదేశ్తుఁడు.

బోర్డుహైస్కూల్.

కొచ్చూరు }
25-8-30 }

D

విషయసూచిక.

~~విషయసూచిక.~~

	పుట
1. మానవుఁ డస్వతంత్రుఁడు. ✓	1
2. వృద్ధోపదేశము వృద్ధముగాఁబోదు. ✓	6
3. లోకజ్ఞానములేనిచదువు నిరర్థకము. ✓	11
4. దైవబలములేనివానికి జయములేదు. ✓	15
5. బుద్ధిమంతునిమైత్రి కార్యసాధకము. ✓	23
6. తృప్తిలేనివానికి దుఃఖము తప్పదు. ✓	28
7. బిడ్డలచెడ్డతనమునకుఁ దలిదండ్రులేకారణము. ✓	31
8. ఎక్కువనుఖముగోరినవారికి దుఃఖముతప్పదు. ✓	36
9. దేహబలమునకన్న బుద్ధిబలము గొప్పది. ✓	39
10. భగవంతుని సంకల్పమునకు భంగముతేదు. ✓	44
11. తలవ్రాత తప్పదు. ✓	46
12. దైవయోగము. ✓	53
13. తానొకటితలఁచిన, దైవముమఱియొకటితలఁచును. ✓	64
14. పెద్దల నవమానించుట ప్రాణహానిదెచ్చును. ✓	76
15. మాట తిరుగలేరు మానధనులు. ✓	81
16. దేవుని దీక్షతోఁ బూజింపవలయును. ✓	85
18. అధికారగర్వమునఁ గిందివారి కపకారము చేయరాదు. ✓	89
18. పరులను దూషించుట పాపములకుమూలము ✓	94

మొగ్గరి దీపి తమిళం
H. Sarwa Reddy

శుభము.

శ్రీరామ చంద్రాయనము.

నీతికథారత్నావళి.

(మొదటి భాగము)

1. మాన వృక్షస్వతంత్రము.

—:0:—

“తే॥ గీ॥ కష్టములవెక్క సుఖములు గలుగుచుండు
సుఖములకు వెక్కఁ గష్టముల్ సూర్య బిందు
వైనగతిచేత, నయ్యవి తొప్పవెళును.
మానవృక్షస్వతంత్రుగఁ జూచువానియెడల”

అటువది నిర్ణయము వయసుచచ్చుననఁగ నదిపిమ్మి
కొని జీవించు నొక భూసుహృదు దేవదత్తుడనబడు నా
తాడు తన దరిద్రదశకు విసువుజెంది, యిహపరములం జెలు
చుకొనుటకు వెఱచి యరణ్యమునకరిగి, హనునిచరణముల
స్మరించుచు బరమపదమును జేరఁ గోరి తపము జరుపు
చుండెను.

అంత నొక్కనాటి రాత్రిభాగమున నొకడు నిద్రించుచుండ స్వప్నమందు లక్ష్మీమహాదేవి దర్శనమిచ్చి, దేవదత్తా! నీకు విశేషమగు నైశ్వర్యము నొసంగఁదలఁచి వచ్చిన మహాలక్ష్మినిగా నన్నెఱుంగుము. వలయు సంపదలఁగోరుకొమ్మని యానతిచ్చెను.

దాని కారణంగీకరింపక యిట్లనియె. “నాకుఁ గావలసివచ్చినప్పు డెన్నఁడును నీవిట్టిదయను జూపినదానవు కావు. సర్వసంగములకును స్వస్తి చెప్పి సాంద్రారణ్యమున ముక్కుమూసికొని తపమాచరించుకొను నాకు నీయనుగ్రహము వలనగాఁదగు ప్రయోజన మొక్కింతయులేదు. కావున నెందేనిజని సంనాతులఁ దరింపఁజేయుము. నీసంబంధము నాప్రస్తుతవర్తనమున కపాయకరము.”

అదివిని యాభార్గవి, “ఓయీ! నీభాగ్యము నీయధీనమునలేదు. మానవుఁడు దైవాధీనుఁడు. సమమూనుసారముగ సంపదలు రాక తప్పవు. నేను నిన్నావహించి తీరెదను.” అనెను.

“ఓచపలా! నన్న నీవెట్లాఘోరించెదనో చూచెదనులెమ్ము. ఈపందెములో గెలుపు నాదియేనుమీ!”యని దేవదత్తుఁడు మేల్కొని లేచి యిట్లు తర్కించెను. “ఏమిది? స్వప్నమిట్టిది యింతకుమున్నెన్నఁడును వచ్చియుండలేదు. ఇక్కల నిక్కమగునేని నాపరమార్థప్రవృత్తికి భంగమువాటిల్లును.”

“ఈవిషయమునఁ గడుంగడు జాగరూకుడను గానలయును.”

ఇంతలోఁ దెల్లవాతెను. రాజభటులిర్వరువచ్చి యెదుట నిలువంబడి యుండిరి.

దేవ:-మీ రెవ్వరు?

భటు:-రాజ సేనకులము.

దేవ:-ఇచ్చటికిరాఁ గారణమేమి?

భటు:-మిమ్ములఁ గొనిరమ్మని రాజాజ్ఞయైనది.

దేవ:-ఎందులకు?

భటు:-అదిమాకుఁ దెలియదు. తెలిసికొనుట మాపనిగాదు.

దేవ:-నేను రానంటినని చెప్పుడు.

భటు:-అది మీయిష్టములోలేదు. రాజాజ్ఞ!

దేవ:-నాకు రాజుతో సంబంధములేదు.

భటు:-మీకు సంబంధములేకపోయినను, బంధింప బడియైన రాకతప్పదు.

దేవదత్తుడు చేయునదిలేక, యీవిషయము రాజుతోఁడనే ముచ్చటించి పిలువఁబంపిన కారణమారయుమనని వారితో బయలు వెళ్లిరాజునొద్దకుఁబోయి, “రాజా! నన్ను బిలువనంపఁ గారణమేమి”నియడిగెను. రాజుతని గౌరవించి యిట్లనియె. “అయ్యా! మీవంశమువారు మాపైద్రల రాజ్యమున మంత్రియైయుండిరనియు, నప్పుడు రాజ్యము మఱిత

సుభిక్షముగ నుండెననియు వింటిని. ఆవంశమున నేటికి మీ ,
 రొక్కరే నిలిచియుండిరని విని, నాయమాత్యపదవిని మీ
 కొసంగదలంచితిని. అది గ్రహించి రాజ్యమును వృద్ధి నొం
 దింపఁ గోరుచుంటిని.” దేవదత్తుడందుల కంగీకరింపలేదు. ఆ
 పదవి మఱియొకని కొసంగవచ్చుననియు, నేను నిస్సంగుడ
 నైయుండి తపమొనర్చుకొనుచుంటిననియు, నావలన మీ
 కెట్టి ప్రయోజనముగాని కలుగదనియు, నాతఁడు వాక్కు
 చెప్పెను. రాజు, “మీతపమునకు భంగము వాటిల్లకుండఁ గా
 పాడుదును. మీరిచ్చటి నుండి యొండుకడకుఁ బోవరాదని”
 యుత్తరువొసంగెను. రాజాజ్ఞాతిరస్కారము సాధ్యపడక
 యెట్లయినఁ దప్పించుకొను నుపాయ మాలోచించుచు నాత
 డటనివసించెను. మంత్రీత్వమునకు వలయువైభవములన్ని
 యు నాతనికి లభించెను. సమస్తసంపదలతో నాతఁడు తుల
 దూగుచున్నను, నది యాతనికిఁ గడుంగడుఁ బ్రతిబంధక
 ముగఁ దోచుచుండెను.

ఇట్లు కొంతకాలము గడచినంత నొక్కదినంబున
 మట్టమధ్యాహ్నమప్పుడు రాజసదనంబునకుంబోయి మంచ
 ముపైఁబన్నుడి నిద్రించుచున్న రాజుంగాంచి, నాయుద్య
 మము కొనసాగుటకిదియ సమయమని యాభూపాలుని
 పాదంబులనందుకొని బరబరిమని రాజవీధికిఁబుచ్చుకొనివచ్చెను.
 అంతట నాతఁడు నిద్రించుచున్నచోటనున్నగోడ యొకటి

కూలి యామంచము ఖండఖండములయ్యెను. అంత నా భూ
వరుడా దేవదత్తు గొగలించుకొని, “మత్రిసత్తమా! నా
ప్రాణంబులంగాచితివి. త్రికాలవేదివి. నీవు నీతొల్లిటినాఁరి
బోలితివి. నీయుపకృతి మఱనజాల. ఇవిగో గైకొమ్మని”

కొన్ని సహస్రరూప్యంబులంతానికి బహుమానమొసంగెను.

దేవదత్తుడు దైనయోగమునకు జాలయబ్బురపడి, చే
యనదిలేక యూరకుండెను. ఆరాత్రి మరల లక్ష్మి కలలో
గాన్పించి “దేవదత్తా! ఇన్నజెట్టి స్థిలోనుండివి. ఎదెమెవ్వ
రిది నెగ్గినది?”యని యడిగెను. “అమ్మా! మానవమాత్రుడ
ను. నాయజ్ఞానమునకు నేనే సిగ్గిలుచూటిని. నీవు నన్న విడి
చిపోవునప్పుడుగూడఁ జెప్పి పోనలయుఁజుమి” యనిప్రార్థిం
చెను. అందుల కాయుదిర యంగీకరించి వెడలిపోయెను.

రాజునకొకనాఁడు వేట తమకము జనింప మంత్రిని
వెంటగైకొని యుచితపరివారముతో నడవికింబోయి కూ
రమృగముల వేటాడి యొక మఱ్ఱినీడ విశ్రమించి నిద్రా
వశుడైయుండ, నాచెప్పుపై గరుడుని కాళ్ళదగులుచడియు
న్న సర్పమొకండు విషము గ్రీక్కుటయు, నాగరిశమాతని
కంఠభాగమునంబడెను. అదిగని మంత్రిశ్రేణుకించి రాజు ఖడ్గ
ముగైకొని యావిషమును దొలగింపఁగోరి రాజునొడ్డకు
వచ్చెను. ఇంతలో లక్ష్మి దేవదత్తునికి బ్రహ్మక్షమై తొలఁ
గిపోవుచూటినను చెప్పెను. రాజు మేల్కొనెను. రక్తచేగియు

లతో మంత్రింగాంచెను. “ఎంతరాజద్రోహమున కొడ్డిగట్టితివి? నన్నీ ఖడ్గమున వధించి రాజ్యపాలనము జేయ నెంచితివా? పోపొమ్ము. నాపట్టణముం దొక్కి చూచితివేని నీ తలఁ దీయింతునని” యుగ్రుడై పలికెను. మానవుని యస్వతంత్రతకు దేవదత్తుఁ డాశ్చర్యపడి బంధంబు సడలెనని సంతసించి యధేష్టంబుగ నచ్చటినుండి తొల్లితాను నివసించిన యరణ్యంబుంజేరి ముముక్షుత్వంబునఁ దపంబొనరించి దివ్యగతిం జూజగొనియెను.

2. వృద్ధోపదేశము వృద్ధము గాఁబోదు.

కం॥ నీతినివిడనాడి, మహా

పాతకముల నాచరించి, పతితుండై, వి

ఖ్యాతిసెడు, జడుడు, గురుకృప

చేతఁ బునీతుఁడయి సర్వసిద్ధులఁజెందున్॥

ఒక దినమునఁ గశ్యపుఁడు మొదలగు సప్తమహర్షులు ను భూలోకంబున సంచరించుచు నొక యరణ్యమార్గంబునఁ బోవుచుండిరి.

ఆమార్గంబున వచ్చుచుఁబోవుచుండువారిని గొట్టి ధనము నార్జించునృత్తి ననలంబించిన, యొకబోయవాఁడొకదారిం

బోవు మహర్షుల కెదురై మీకడనన్నసొత్తు నక్కడఁబెట్టుం
డని యడ్డగించెను. అంతవారు తమ తమ దండకమండలాదు
లచ్చటం బెట్టి యాబోయంగాంచి యిట్లనిరి.

ఓయీ! పరద్రవ్యాపహరణము పాతకము! దానిలో,
బ్రాహ్మణద్రవ్యము హరింపఁజూచుట మహాపాతకము. బ్రా
హ్మణద్రవ్యాపహరణమును, బంగారును దొంగిలించుటయు
సురాపానమొనర్చుటయు, గురుభార్యాగమనమును, అవిచే
సిన పాపులతోఁ జేరుటయు నివి పంచమహాపాతకములని పె
ద్దలు వక్కాణించిరి. నీవు ముందువెనుక లారయక వీరువా
రనక దారిం జరించువారి ధనంబులను హరించుచుపోవి. ఇది
నీకీ లోకంబున దేగాక పరిలోకంబునఁమఁగూడ మిగుల హా
నికరము. నీవిది యాలోచించినట్లు మాకుఁ దోచును. కేవ
లము మాకొకటే నీకీనీతిని బోధించుచున్నామని నీవు తలఁ
పనలదు. మాకు దేహేంద్రియాదులయందు దిభిమానములేదు.
నీవీకట్టిన కానాయనస్త్రాములు కాయయుసన్నను నీకొసంగి
దిగంబులమై తిరుగఁగలము. నీవిట్టి ఘోరమగు నన్యోగతి
కఁ బాలగుమాటివే? యను విచారిమున నీకీమాటలు నెప్పి
తిమి. నీచిత్తమున దీర్ఘముగ చామాటలను బెరికించి నీ
యిచ్చవచ్చినట్లు నడువవచ్చును. అనిన నా బోయవాడు,
అయ్యా! పాతకమన నెట్టిది? అరియేమి చేయును? అని ప్ర
శ్నించెను. దాని కామునిసత్తము లిట్లనిరి. పాతకము కట్టి

కగుపడునదికాదు. పుణ్యపాపములకుండు భేదము రెండుమాటలతో నీకుఁ దెలియునట్లు చెప్పెదము వినుము. ఏదైన నొకరీతినిఁ బరుల కుపకారము చేయుట పుణ్యమనఁబడును. పరులను బీడించుటయేఁ బాపమనఁబడును. అట్టిపాపము పరలోకమున సరికబాధలను గలిగించును. ఆబాధల ననుభవించుట కడుదుస్థరము. అది యనుభవించుటయేఁగాక యనేకములగు నీచజన్మములఁగూడ నెత్తిపుట్టుచుఁ జచ్చుచుండ వలసివచ్చును. అయ్యది మఱియుఁ గష్టతరంబు! అనినంత నాబోయడు భయంబుగదుర నిట్లనియె. అయ్యలారా! నేను భార్యా పుత్రాదుల భరించుటకీ దొంగతనమును చేయుచుంటిని. దీనిచేఁ గలిగెను పాపమీ ధనముచేఁ బోషింపఁబడు వారెల్లరున సమానముగ ననుభవింపురుగదా? ఈభారము నాయొక్కనిదే యెట్లగున? అనియెను.

అయ్యది నీభార్యాపుత్రాదు లంగీకరించినచో నీకంతభారము లేదుగాని వారంగీకరింపకున్న నీకు ఇష్టనిదేగదా? యనిరి. అట్లేల యంగీకరింపకుందురు? ఇది యనుభవించి యది యనుభవింపకుందురా? అయినను గనుంగొని వచ్చెదనుగాక! మీరిచ్చటనే యుండుడు. మీరు మహానుభావుల వలె నగపడుచున్నాడి. మీరు పుష్పాచుకొని పోయెదరను ననుమానము నాకు లేదు. అని వారియొద్ద శెలవు దీసికొని గృహంబునకుం జని యాబోయఁడు తన జాయం బిలిచి

“యోసీ! నేను దినదినమును దొంగతన మొనరించి ధనము తెచ్చి మీకుఁబెట్టుచుంటిని. మీరు సుఖముగా ననుభవించుచుండిరి. ఈపనివలనఁ బాపము గలుగునని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. అది మనమెల్ల ననుభవించవలసి వచ్చును సుమా?”య నెను.

“చాలుచాలు! ఎవ్వరు చెప్పినారు? ఆలికేఁ గూఁసుపెట్టుట యూరి కుపకారమా! కట్టుకొన్నది పెట్టెడన్నము పెట్టుటకేఁగదా? నీవు దొంగతనమో దొరతనమోచేసి పెట్టుటయు, మేము తినుటయు విధిగాని, ఆపాపమునందెంతమాత్రమును మేము భాగమును బొందువారముగాము. నీకరస్థము నీదియే యనిన నాతఁడమఱియు భయభ్రాంతుఁడై మరలి మునల కిడికుఁ బరువిడి, మహాత్ములారా! నాపుణ్యమున మీరు దర్శన మిచ్చినిరి. నాపాపము నాదియేనట! భార్యపుత్రాదు లెవ్వరును బండుకొననట! నేటితో నేనీచెడువృత్తిమానితిని. ఇట్టి సంసారముభరించుట నాకేల? మీపాపములను బట్టితిని. నాకీపాపములు బోవు న. పాపము నానతియ వలయునని ప్రార్థించెను. అంత నామునలు కరుణించి రామనామము “మర” యని న్యత్యస్తముగా నానికొక జెప్పి యిది యెప్పుడును నీవు నోట స్మరించుకొనుచు మేము నచ్చునరకు నిచ్చుటనే యుండుము. నీపాపములు నశించునని చెప్పి వారు బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిరి.

ఈబోయవాడు వారు చెప్పినచొప్పున నామంత్రము జపించుకొనుచు కదలకుండ నచ్చటనేఁ గూరుచుండెను. శరీరమందంతటను బుట్టలుమొలచి యటనొక పెద్ద పుట్టగా నేర్పడెను.

లోకముల బాధించు రావణుఁ డెవ్వనిచే నశించునని బ్రహ్మలోకమున నారదుఁడు విరించి నడిగెను. “విష్ణువ యోధ్యాధిపతియగు దశరథుని పుత్రుఁడగు రాముఁడై యాతని సంహరించును. ఇది రహస్యము. నీవు నాపుత్రుఁడవు గానఁ జెప్పితిని. వెల్లడి సేయకుము. నీవురహస్యమును డాపఁజాలవు. జాగ్రత్తనుమి?”యని ననజభవుం డానతిచ్చుటయు, నారదుండిదినాకు బాధాకరము. ఎవ్వరికిం జెప్పకుండఁజాలను; అనుకొనుచు భూమిందిరుగుచున్నప్పు డాపుట్టకటకుగబోయి యేచెట్టునకో పుట్టుకో చెప్పకుండఁ జాలనని యాపుట్టలో నీరహస్యము బయలుపరచెను. అదియందున్న సిద్ధపురుషుని చెవులఁబడెను. ఇంతలో ఋషులు తిరిగివచ్చుచు నటకువచ్చి, యక్కటా! మరచితిమి? చిరకాలమయినది? ఇక్కడ నొకనినుండుమని చెప్పితిమి. ఆతఁడు మన రాకకు వేచియుండినచోటిదియగదా? ఈపుట్టలోనివాఁడతండ్రిగా నోపునని బ్రహ్మదండంబుల సహాయంబున నాపుట్టంద్రవ్వి యాతనిందీసి కమండూవకంబులఁజల్లి జీర్ణదేహంబు పుష్టంబొసరించి యప్పుడా మంత్రమును “రామ”

యని సరిగ బోధించి నీకు వాల్మీకియను నామకరణంబు
సేసితిమి. పుణ్యాత్ముండవైతివని చెప్పిపోయిరి. ఆతఁడే
శ్రీరామకథను శ్రీమద్రామాయణ గ్రంథముగ రచించిన
వాల్మీకి.

3. లోకజ్ఞానములేని చదువునిగర్థకము.

తే॥ గీ॥ ఎంత విద్యామహత్వంబు నెఱిఁగియున్న
నెంత ధనధాన్య సంపత్తి నెనసియున్న
నెంత శౌర్యబలంబుల కిక్కయైన
తొక్కికజ్ఞానశూన్యుఁ డల్పతపహించు.

ఒక గ్రామమున డబ్బిద్దుఁడను నొక బ్రాహ్మణ బా
లుఁడు గలఁడు. ఆతని తండ్రి చాలపండితుఁడై మహారాజు
ల సభలయందు మెప్పువడయుచుండెను. తన తండ్రి తన్నెన్ని
విధముల బోధించుచున్నను విద్యాభ్యాసము నందీ డబ్బిద్దుని
కెంతమాత్రమును శ్రద్ధకలిగినదికాదు. తండ్రి యీతని కె
న్నియో నీతులను బోధించి విద్యాధికుని జేయవలెనని ప్రయ
త్నించు యత్నములన్నియు నిష్ఫలములయ్యెను. కాని నయో
ధికుఁడుమాత్రమగుచుండెను. అందుచే నెట్లయిన ముడిచడిచఁ
జాలునని యీతనికిఁ దండ్రి వివాహప్రయత్న మొనర్చెను. తం

ద్రీ కీర్తినిబట్టి యొకవిద్యత్కుటుంబములోని కన్నియ యీ
డబిద్ధునికి భార్యగాలభించెను. ఈతఁడొకపండుగుదినమున నా
హూతుఁడై యత్తవారింటికిఁ బోవలసివచ్చెను. క్రొత్తయల్లుఁ
డు వచ్చినప్పుడత్తవారింటఁజరుగు సత్కారములన్నియు నీత
నికి యధావిధిగ లభించెను. పండుగునాటి పిండినంటలనారగి
చుటలోఁ దనయఖండ పండిత్యమును వెల్లడించెను. మోమో
టమిలేని యల్లుఁడు దొరకినందుల కత్తగారు మురియఁజొ
చ్చెను. మంచి పండితపుత్రుఁడనియు, పాపము నోటిలో
నాలుక లేదనియు, తలలో నాలుకవలె సంచరించుచనియు,
దన్న జూడవచ్చిన వారికడఁ దన బావమరదులు తన్నుగూ
ర్చి చెప్పఁచుండు మాటలు విని, తనకు వారుసేయు గౌరవ
మున కీడబిద్ధుఁడు పొంగిపోవుచుండెను.

పండుగునాటి మధ్యాహ్నము తన బావమరదులుగాని,
మామగారుగాని గృహమున లేనప్పుడొక మనుష్యుఁడొక
యత్తరమును దెచ్చియిచ్చెను. అత్తగారీతనిం జూచి
“నాయనా! దానింజదువుమని”చేతికిచ్చెను. దాని నిటునటుఁ
దిగిష్టి దీర్ఘముగఁ జూచిచూచి కంటఁదడివెట్ట నారంభించెను.
ఈతని ముఖవైఖరిని గాంచి యత్తగారి చిత్తముమెత్తనై
“మేమిబాబూ! అల్లు దుఃఖించుచుంటివి?”అని యడిగెను.
ప్రత్యుత్తరము చెప్పలేదు. ఆయత్తరమున నేదియో యశుభ
విషయముండుటచేఁ దన యల్లుఁడు మాటలాడుటలేదని భా

విచి యాయుల్లాలు వెల్లుచ రోదనమునేను నారాభించెను. ఇంటగలవారెల్ల గొల్లుమనిరి. వీధిబోవు వారెల్లరు దెల్లె బోయి గుమ్మముకడ నిలుచబడిరి. ఏమని? యని ప్రశ్నించు వారి కాగృహమునుండి జవాబువచ్చుటలేదు.

ఇంతలో బావమరదు లీచృత్తాంతమును విని పరుగిడి వచ్చి యాచాబు గైకొని చమవుకొనిరి. ఆయజమానునికి రాహిత్రుఁడు జన్మించినాడనియు, మారయు, శిశువును నా రోగ్యముగ నుండిరనియు, ఒక్కసారినిచ్చి చూచిపోవఁ గో రుచున్నామనియు, నాచాబునాగుఁ గలదు. ఎల్లరును విని తెల్లబోయిరి. వారిలోఁ గొందఱు, “ఏమమ్మా! శుభలేఖను జూచి కోకిలచుచున్నాడు?” అని ప్రశ్నించిరి. దానికిఁ దగిన కారణము నామె వచించెను. భద్ర లేఖనుగాంచి బాష్పము లు విడిచెదవేమని బావమరదులు ముడితపుత్రునిఁ బరిహాసించిరి.

“నేను చిన్నతనమునఁ జదువుకొనలేదు. ఓనమాలు నాకొంటబట్టినవి కావు. వచ్చిన జాబునందలి వాక్యమును గూడదీయగల భాగ్యము పెట్టిపుట్టలేదుగదా? యని విచారించితిని. నేను వీరినెవ్వరినిగాని యేశ్వఁశని చెప్పలేదు.” అని దబిడ్ధుఁ డుత్తర మొసంగెను. దానికెల్లరును నవ్వసాగిరి. ఆపరిహాసముఁ బడలేక నాటి వెల్లవారుజామున నాయల్లఁ జెవ్వరికిఁ జెప్పకుండ వారణాసే పెట్టింమునకు దారివట్టెను.

పండితుడనై రావలెనని పాతమువట్టెను. వినాయకఘట్టమున విడిదిచేసెను. తదేకదీక్షతో నేకదంతు నారాధించెను. విఘ్నేశ్వరునికి విశేషానుగ్రహము గలిగినది. కలిగిన శాస్త్రములెల్లఁ గరతలామలకములైనవి. రాజసభలలోనికి రాకపోకలేర్పడెను. విద్యార్థులు విరుగఁబడి రాజొచ్చిరి. పండిత్యముఁ జూపి బావమరదులఁ బరాభవించుట సరమపు రుషార్థముగ భావించి విద్యార్థుల వెంటనిడుకొని యత్తవారింటికిఁ బయనమయ్యెను. ఈతఁడెట్లు నచ్చుచున్నాడనువార్త నెఱింగి బావమరదు లిట్లుఁహించిరి. ఈతఁ డెంతచదివినను లోకజ్ఞానముసున్న. విద్య మధ్యనచ్చినదిగాని జ్ఞానశూన్యత స్వాభావికమయినదియేగదా? ఒకమార్గమున నితని బరాభవింప వలెనని యాలోచించి యాతని కెదురుగాఁ గొంత దవ్వరిగి లేనిదుఃఖము వెచ్చుకొని గోలుగోలున నేచ్చుచు నాతనికంటఁ బడిరి. దానికాతఁడు విభ్రాంతుడై “ఓయీ! ఏమి కష్టము సంభవించినది?” అని ప్రశ్నించెను. దానికి వారు, “బావా! నీభార్య ముండమోసినది.” అని మఱియు నేడ్వ నారంభించిరి. “అయ్యో! ఎంత దురదృష్టవంతుడను. ప్రేమాస్పదురాలగు నాభార్యకొంత విపత్తు తటస్థించినది. ఆ యమంగళమగు మగువ మొగంబు నేనెట్లు కన్గొందును. హా దైనమా!” యని డబిర్ధపండితుఁడు విలపింపఁ జొచ్చెను. ఆవిలాపము నాలకించి బావలు నవ్వాచుకొనఁజాలక యేడ్పును

నవ్వుగా మాడ్చుకొని పకపకలాడిరి. “ఏమిది? మీకు పరిహాసమా? మీతోఁడబుట్టువునకుఁ గలిగిన యాపద మీకుఁ గాదా? చాలు చాలు, మీపరిష్కానమింత యధ్వాన్నముగ నున్నది.” అని వారిని మందలింపసాగెను. “బావా! నీవుఁడ నీభార్య ముండుమోయుట యెట్లు?” అని వారడిగిరి. దాని కారతఁ డిట్లనియె. “ఇదియూ? మీకుఁ గలిగిన సందియము? ఎంత జ్ఞానశూన్యులైతిరి? నేనుండుఁగ నాయక్క ముండు మోయలేదా? లోకమునం చెందఱు నేనుండుగా ముండుమోయుటలేదు? అట్లే నాభార్యమాత్ర మేలఁగారాదు? దీనికిఁ గూడ వింతయేనా?” అనుటయు వారీతని తెలివి యింతటిదేఁ గదా? యనకొని యోదార్చి మురికిం గొనిపోయి యీ తనిధర్మపత్నిఁ జూపి సంతసింపఁజేసిరి.

4. దైవబలము లేనివానికి జయము లేదు.

—:0:—

తే. గీ. ఎంతటినియున్న నొకసంకయిన్న

నొకవిద్యయున్న నెట్టికీ

గలిగియున్న జనులకు కనలేదుపజయము

దైవబలములేక నిప్పేరేని.

కొరవపొడవ యుద్ధాంతరము బయట జరిగెను

పాపముఁ దొల గించుకొనుటకు ధర్మనందను డశ్వమేధ
యాగంబుఁ జేయ దలపెట్టెను. యజ్ఞశ్వమును భూమి నలు
దిక్కులం ద్రిప్పికొని వచ్చుటయు, నడుమ నడ్డువచ్చిన
రాజుల జయించి గుఱ్ఱముగ గొనితెచ్చుటయు, నట్టిపనికి
సమర్థుడగువాని నాహాయమువెంటఁ బంపుటయు నాచార
ము. కావున నాయశ్వరక్షణమునకు సమర్థులగు కృష్ణార్జును
ల ధర్మజుఁడు నియమించెను.

అర్జునుఁడు తనకుఁ గృష్ణసహాయము గౌరవమున
కుఁగొంత భంగము గలిగించుచున్నదనుకొని యాపనికి నే
నొక్కడంబాలుచును. బావగారిని నేదదీర్చుకొననిమ్ము.
ఆయనసహాయము నాకక్కరి లేదనినిరాకరించెన. కృష్ణుడు
నేనను వచ్చెదనని యుత్సాహముంబూడెను. అందుల
కిష్టము లేకున్నన మోమోటమిచే నెట్టకేల కర్జునున కంగీక
రింపకఁ దప్పినదికాదు. ఒక శుభముహూర్తమున నాయశ్వ
మువెంటఁ గృష్ణార్జునులు కదలి నడచుచుండిరి. గుఱ్ఱమొక
యరణ్యమార్గముబట్టి గొర్రెదవ్వరిగెను. మనషేరు విన్న
తనే. భయభ్రాతులగు రాజలోకమున నెవ్వఁడు మన
యశ్వము నక్షగింప గలఁడను గర్వముతో నడ్డునుఁడు కృష్ణ
నితో సల్లాపముగొడవ గుఱ్ఱమునకువెనక దవ్వుగ నడచు
చుండెను.

ఇట్లుండ నయ్యదివి నడుమవేటకై యిర్వురురాజ

పుత్రులు నడయాడుచు నవనాశ్వంబుంగాంచి సమీపంబు
నకుంజని దాని ముఖభాగమునఁ గట్టఁబడియుండు పట్టముం
జదివిరి. అందెట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

ఉ॥ “దుర్జయరాజమండలవిఘ్నంతుడమూర్తి యుదిష్ఠిరక్రతూ
త్సర్జితమైన యీహాయనతంసము ద్రిమ్మర నంగరక్షగా
నర్జునుఁడేగుడొచ్చె, నిటలాక్షునిగెల్చినజోదు, విక్రమో
పార్జితలీలఁబట్టుకురయంబున శూరులుధాత్రిఁగల్గినన్॥”

[శైవినిభారతము]

అర్జునుఁడట! నిటలాక్షునిగెల్చినాఁడట! ఈతని పరాక్రమ
ము చూడఁదగియున్నది. అని గుఱ్ఱము నచ్చట బంధించిరి.

కృమముగాఁ గృష్ణార్జున లచ్చటికేఁజెచ్చిరి. ఆరాజ
పుత్రులంగాంచి మీరెవ్వరని ప్రశ్నించిరి. గుఱ్ఱము బట్టు
టకుం దగిన కారణమేమని యడిగిరి. అయోధ్యాపురమున
బాలించు మయూరధ్వజ మహారాజుపుత్రులము. తామ్ర
ధ్వజుడనియు, నకుబధ్వజుఁడనియు మమ్ముబిలిచెదరు.
ఇది సవనాశ్వమగుటచే దీని గొనిపోయి యుయ్యజ్ఞఫలం
బు మాతండ్రికొనంగి స్మ్రాణము సేగఁదలంచితిమని వారు
వచించిరి.

అర్జుః—మీరు వయసురాని వారిగుటచేఁ గార్యకార్య
ము లెఱుంగక యాచరించిక యీషనికి మేము కిని
యందగదు. హితమును బోధించు నామాటలనాల

కింపుడు. ఇయ్యశ్వము సులభసాధ్యముగాదు. దీని
ముఖంబునందలి పట్టము జదువుకొనిన నిట్టిపని
మీరాచరించియుండరా. కావున నీహయంబు విడు
వుండు.

తామ్ర:-అర్జునా! నిన్న మేము వినుకలిచే నెఱుంగుదుము.
కావుననే నీతోఁ బోరి గెలిచి యీతురంగముతోఁ
బాటుయశంబుంగూడఁ గైకొని పోవయత్నించితిమి.
ఈ హితోపదేశంబులవలన నీకుంగల ప్రయోజ
నంబులేదు.

నకు:-—మమ్రునిగెల్చిన వానికీభద్రోపదేశములేల? చాలి
నంతెనర కాలమొసర్చి మమ్ము దూలించినప్పు
డీజాలి గనుపఱచెదవు లెమ్ము. జయాపజయము
లీశ్వరాధీనములు! నీకర్తవ్యమునకు రమ్ము.

అర్జు:-బావా! చూచితివా? వీరియజ్ఞానము?

కృష్ణ:-అజ్ఞానమో సుజ్ఞానమో? నీ కర్తవ్యము నతిక్రమింప
రాదుగదా?

అర్జు:-ఏమి? యుద్ధమాచరింపుమందువా?

కృష్ణ:-అది నీధైర్యము!

అర్జు:-పసివారితో సమర మొనర్చుట యేటిపోటరితనమని
శంకించుచుంటిని గాని ధైర్యములేక గాదు.

కృష్ణ:-అయినచో సశ్వమునువీడి పోవుదము రమ్ము.

అర్జు:-సవనభంగముకాదా?

కృష్ణ:-అయినచో నితరచింతల. దొల గించి సమరంబునకుఁ
గడంగుము. దీనికింత యాలోచనమేల?

అర్జు:-రాజపుత్రులారా! మీరు మీయత్నమును విడువరా?

రాజపుత్రులు:-ముమ్మాటికిని విడుచువారముకాము.

అంతటఁ దామృధ్వజునికిని బార్ధునికిని జిరకాలము
యుద్ధము జరిగినది. అర్జునుని బాణపరంపరలు తామృధ్వజుని
రణరంగమునఁ బడఁగొట్టుటయు నకులధ్వజుఁడు కనలి
సమరమునకుదిగి యర్జునుని నిరునదినాల్గు బాణంబులం
బడఁగొట్టెను. పాండవసేనలు నలుదిక్కులకుం బొఱి
జొచ్చెను. అర్జునసహాయం బొనరింపఁబూని యాలంబు
నకుం గడంగిన గోపాలుందలపడి నకులధ్వజుండు ప్రిచండ
మార్తాండునిరీతినివిక్రమించినంగొంతవడికిఁ గృష్ణుండుగూడ
మూర్ఛాయత్తుండయ్యె. ఇంతలోఁ దామృధ్వజుండు తెలివిం
గని పాండవ పక్షంబున నధ్యక్షుండు లేమింజేసి యయ్యిరు
వురు నశ్వంబు సధిష్టించి తమ పురంబునకు వాయువేగంబు
నం జని తండ్రికయ్యజ్ఞేయహయంబు నర్పించి మెప్పువడసిరి.

ఇంత నిక్కడ నడవి నడుమఁబడిన కృష్ణార్జునులు
తెలివింగని లేచిరి. అర్జునుండు విచారాకాంతుండై కృష్ణు
నింగాంచి బావా! యజ్ఞహయంబు చేదప్పె. కర్తవ్యమా
లోచింపవలయు ననియెను.

కృష్ణు!-ఆలోచించుట కేమున్నది? ఆరాజపుత్రులను యాచింప
నిచ్చగింతువా?

అర్జు:-అది క్షత్రియధర్మమగునా?

కృష్ణు:-ఇది క్షత్రియధర్మమా! యేమి? ఎట్లా కార్యమును
సాధింపవలయుంగదా?

అర్జు:-అట్లయిన నీచిత్తము. నీవెట్లుచెప్పిన నట్లు నడచు
కొందును.

కృష్ణభగవానుఁడొక వృద్ధబ్రాహ్మణరూపము ధరించి
యర్జునునొక విద్యార్థివేషము వేయించి యయోధ్యకు బయ
లుదేరెను. ఆపట్టణమందు రాత్రిసమయమునం బ్రవేశించి
పురజనులకుఁ దనయందుఁగల భక్తివిశ్వాసముల నర్జునునకుఁ
జూపి యర్జునా! నేను నీకడనే యుంటినని తలంపకుము. అంత
రంగికభక్తులకడ నుందునుగాని నేను వేరొకచోటనుండు
వాఁడనుగాను. నేనెల్లప్పుడు నిచ్చటనేయుందును. ఈరాజు
సుగుణంబులఁగూడఁ జూచెదవు లెమ్మని మరునాటి వేకువఁ
గాల్యశృత్యముల నిర్వర్తించి శిష్యసహితుండై యామాయా
విభ్రాండు రాజభవనంబునకుంబోయి రాజు నాశీర్వాదించెను.
అంత నామయూరధ్వజుండు సంభ్రముండై లేచి వారి
కర్ణపాద్యాదుల నొసంగి పూజించి రాగతలఁజేమని
ప్రశ్నించెను. అంత నీవృద్ధభూసురుండిట్లనియె. రాజా! నీవు
ధర్మాత్ముండవని వింటిమి. మాకొక గొప్ప యాపద సంభ

1 వించినది. నా యేకపుత్రుని వివాహంబునకు బోవుచుండ
మార్గమధ్యంబున నొక యాకొన్నసింగంబు నా కొమరుని
బట్టి వధింపఁ బూనుటయు, నేను పార్థింప నీశరీరమాంసం
బుండెచ్చియిచ్చిన విడిచెదనని నుడివినది. కావున నాకుఁ
జుత్రదానమొనర్చిన పుణ్యముం గట్టుకొనుము. నాపుడు
నారాజ చంద్రుండు తనమేను బ్రాహ్మణప్రాణరక్షణా
ర్థము వినియోగపడుటకుఁ గడుంగడు సంతసించి యన
స్యము మీకోరికను నెరవేర్చెదను. ఇదే వచ్చుచున్నాడ
నని లేవబోవ నామాయాభూసురుం డిట్లనియె. భూపాల
శిరోమణీ! యింకొకమాట చెప్పమటచితిని. నీశరీరములో
సగముభాగము స్త్రీకి సంబంధించినదట. అయ్యది దానికిఁ
గిట్టదట. వృద్ధదేహమును, స్త్రీదేహమును దానికంగీకారము
లేకుండుటచేతనే మానధూనరు లీసింగమునకుఁబనికిరాలేదు.
కావున నీశరీరమును సగము అంపమునఁగోసి తేనలెనన్నది.
అట్లాచరించి నాయభీష్టముందీర్చిన శాశ్వతయశంబు గడింపు
మనియెను. అయ్యా! నాకు యశోభిలాషకంటె భూసుర
ప్రాణసంగక్షణాభిలాషయేమోడు. కావునమీయభిమతముఁ
జెల్లించెదనని క్రికచముందెప్పించి, తన శరీరముగోచు
నాజయొసంగెను. అదివిని యావృద్ధివిప్రుండు రాజపుత్రు
లగు తామోర్ధ్వజ సకులధ్వజుల నాఅంపముబట్టుడనియు,
రాజపత్నిని శిరబుట్టమనియు నియమించెను. కనులనీరు

గ్రమ్మకొన రాసుతులు అంశమునఁ దండితలఁ దలుగు
 చుండిరి. రాజు నెడమకంట బొప్పంబులు రాలజొచ్చెను.
 అదిగని యమ్మాయాభూసురుండు, తత్క్షణమే లేచిపో
 యెను. రాజదికాంచి పుత్రునింబనిచి రావించి యయ్యా!
 ప్రాణావశిష్టుండనైన నా కుభయలోకసుఖంబు సశింపఁజేసి
 తామిదానము నంగీకరింపక లేచి వెడలుటకుఁ గతంబేమని
 దీనుండై పలుక నావిప్రుడు రాజా! యేడ్చుచునిచ్చు నీదాన
 మెవ్వరికిఁ గావలయును? దాత యాచకునికిఁ దానిచ్చు
 నర్థంబులు సంతోషపూర్వకంబుగ నొసంగునేని గ్రహించిన
 వాఁడుగూడ దృష్టిగ ననుభవించును. లేదా? ఆదాన
 ముభయులకుంగూడ ఫలమునొసంగజాలదు. నీవిట్టివాఁడవని
 యెఱుంగకవచ్చిన నాయజ్ఞానమునకు నాకే సిగ్గుగుచున్నది.
 నావుడు నావదాన్యచక్రవర్తియిట్లనియె. “అయ్యా! ఇదియా?
 మీసందియము? కుడిభాగము బ్రాహ్మణవినియోగమగు
 చుండ నాకాభాగ్యము లభించినదికాదుగదా? యని యెడ
 మభాగము విచారించు చున్నది. కాని బాధచేఁగాదు. అట్ల
 యిన నుభయ నేత్రములయందును బొప్పము లేలరారాదు?
 స్వామీ! అల్పావశిష్టజీవనుండనగు నన్న మన్నించి యీ
 దానఫలంబు నాకు దక్కనిండని ప్రార్థింప నంతట గరుడ
 వాహనాచూఢుండై చక్రాద్యాయుధంబుల ధరించి శ్రీహరి
 యర్జునునితోఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను! రాజు దేహంబునంటి

హస్తముస్తక సంయోగమొనర్చి నజ్రదేహుకొనరించెను.
తమవృత్తాంతంబెల్ల నాభూషాలున కానతిచ్చెను. మయూర
ధ్వజండును వారలకు నమస్కరించి స్తుతించి, తన తనయుల
యవినయంబునకు గర్హించి, వారి సవనాశ్వంబును వారి
కొసంగి సవినయ గౌరవంబుగ వారిని బాపివేసెను. దైవ
బలంబుం దోసిపుచ్చి కృష్ణసహాయంబు నిరసించి పౌరుష
మును బ్రధానమనియెంచిన నాకపజయము గలిగినదికదా?
యని యర్జునుండు, వైవలముగలవాడే విజయము
బొందుననియు, నదిలేనివాడు జయింపజాలడనియుఁ
జెప్పిన పెద్దల సిద్ధాంతమును దన శుద్ధాంతరంగమున నమ్మి
యుండెను.

5. బుద్ధిమంతుని మైత్రి, కార్యసాధకము.

తే॥ గీ॥ కామితంబుల నొడఁగూర్చు కల్పకాఢ్య,
విపులసంపదల నొసంగు వేల్పుగిడ్డి,
యనుపమార్థ ప్రదంబగు నమరమణియు,
దెలివిగల మిత్రునికఁ గొంతతీసిపోవు.
ఒక యగ్రహారమున దేవకర్మయను నొక బ్రాహ్మ

ఋషుడు గలఁడు. ఆతఁ డాగర్భదరిదుగ్రిఁడయి భిక్షాటనము సేయుచుండువాఁడు. వయసుననేబడివత్సరము లతిక్రమించిన దృఢశరీరి. ఎట్లయిన వివాహమొనర్చుకొని తీరవలయు నను నాసమాప్తము వయసుతోఁగూడఁ చెలుగుచుండెను. ఆతనికి సుబుద్ధియను నొక్కమిత్రుండుగలఁడు. తన పరిణయముంగూర్చి దృఢయాశ్చమొనర్చి పున్నెముగట్టుకొనుమని యాతఁడు తనమిత్రు ననేకవిధములఁ బ్రార్థించెను. సుబుద్ధి యందులకియ్యకొని యాతని దనవెంట నిడుకొని కుతపకాలమునకొక పల్లియంజేరి యొక బ్రాహ్మణగృహమున కేతెంచెను. ఆగృహస్థుండు వీరల బూజించి యాతిథ్యమొసంగెను. కుడిచి కూర్చుండి యిష్టసల్లాపములఁ బ్రోద్దువుచ్చుచు నాగృహస్థుని సుబుద్ధి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “అయ్యా! మీకెందఱు సంతానము?”

గృహస్థుడు:-ఇప్పు రాఁడుబిడ్డలున, నొక పుత్రుఁడును గలరు.

సుబుద్ధి:-ఆఁడుబిడ్డలే నెద్దవారా?

గృహ:-అవున.

సుబు:-ఇప్పురకును వివాహము లొనర్చితిరా?

గృహ:-నెట్టిబిడ్డకుఁ బరిణయమైనది. రెండవబిడ్డయు వివాహానయస్కయైనది.

సుబు:-సంబంధమాలోచించితిరా?

గృహ:-అందులకే చాలశ్రమపడుచుంటిని. అనుకూలసంబంధ మెచ్చటను లభించుటలేదు.

సుబు:-మాయూరనొక సంబంధమనుకూలమయినది కలదు.

గృహ:-వరుని వయసెంతయుండును.

సుబు:-ఎంతయననేల? నావెనుకవాడే.

గృహ:- (తనలో) ఈతనికి ముప్పది వత్సరములుండును. ఆతని కిరువదియైదు వర్షములైన నుండియుండు వచ్చును. ఈతని వెనుకవాడేగదా? (ప్రకాశముగా) అయ్యా! వయసుమాకు నచ్చినది. ఆతని కేమయిన భూమికలదా?

సుబు:-దానికిలోపమేమి? కావలసినంత యున్నది.

గృహ:-పశువులమాట?

సుబు:-దానికేమిలోపమయ్యా! ఇంటిలోను బశువే. వీధిలో నుబశువే.

గృహ:-బంధుబాహుళ్యముగలదా?

సుబు:-అయ్యో! ఊరుననందలు నాతనికి బంధువులే.

గృహ:-అయ్యా! తాము మాపుణ్యనశమున దర్శనమిచ్చితిరి. సంబంధము వెదుకజాలక వేసరుచున్నాను. ఈవిషయమున నాసంబంధము నెట్లయినఁ గుదిర్చి నాకు సహాయపడఁ బ్రార్థితులు.

సుబు:-అయ్యా! సంబంధమన్న మాటలోలేదు. మీరు

వచ్చి విమర్శించుకొనవలయుఁగదా?

గృహ:-మీరు సద్రాష్ట్రాహ్లాదులు. మీ మాటయేనాకు నమ్మకము. ఇతరాలోచనముసేయకు. తాము స్వగ్రామమున కేగి వారితో ముచ్చటించి నాస్థానమున మీరే సకలమును నిర్వర్తించి పరిణయముహూర్తమును నిర్ణయించి పెండ్లివారితో, దరలిరాఁగోరుచున్నాను.

సుబు:-సరియే,

అని తనస్నేహితునితో నింటికిఁ బోయి సంబంధము కుదిరినదనియు, నాలుగు దినములకు ముహూర్తమనియు, వచ్చుచున్నామనియు, వార్తనంఁడెను. కన్యాదాత, తనయత్నముతోనంఁడెను.

పెండ్లికుమారునికి గేళాంతాదిస్నాతకనర్తనయము ములం దీర్చి మంచి దుస్తులఁ గట్టనిచ్చి కొందఱు మిత్రులం గూడ నిడుకొని, సుబుద్ధి పెండ్లికిం దరలివెడలెను. వచ్చిన పెండ్లివారిని గన్యాదాత గౌరవించి విడిదియందుఁ బ్రవేశంబు సేయించెను. చూచిన కొందఱు వరుఁడు వయోధికుండనిరి. వచ్చినవారిని బొమ్మనిన నిక బిడ్డకు సంబంధము కుదురుట దుస్తరమనియు, దినుట కన్నము గలదుగదా? యనియు, నాకన్యాదాత తన ధర్మపత్ని నోదార్చి సాలంకృత కన్యకాదాన మొనర్చెను. మనుగుడుపుల కల్లునింటి కెల్లరుంబోయిరి. కన్యాదాత సుబుద్ధింజూచి, అయ్యా! ఈ

తని భూములెక్కడ? యని ప్రశ్నించెను. ఇది భూమి. అది భూమి. అంతటను భూమియే. ఇప్పుడు మీరు భూమిమీఁద లేరా? యని సుబుద్ధి పలికెను.

గృహ:-అయ్యా! నరుని నయసు మిమ్ము నే నడిగినప్పుడు మీవెనుక వాడంటిరి. భూమి విషయమిట్లు చెప్పితిరి. ఇట్టి యసత్యము తగునా?

సుబు:-నే నసత్యమాడిన దొక్కలేశమునులేదు. అప్పుడీ వరుఁడు నావెనుకఁ గూర్చొనియుండలేదా? భూమిని మీరడిగినపుడు కావలసినంత యున్నదంటిని. నే నాడిన యసత్యమేది?

గృహ:-సరియే. వేనే బుద్ధిహీనుఁడను. ఇక నీతని పశుధనముమాట యేమి?

సుబు:-నామాటల నసత్యములేదు. ఇంటిలోను వీధిలోను బశువేయంటిని. ఈవరుఁ డట్టివాఁడే. ఇంకను మీరు విచారించుకొనవచ్చును.

గృహ:-పోనిండు. ఏమిచేయుదుము? కష్టములకు సాయపడు బంధుగులున్నారు గదా?

సుబు:-భిక్షాటనము సేయువాని కెల్లెడలను బంధుగులే.

గృహ:-అల్లుని యుద్యోగమునుగూడ సెలవిచ్చితిరా?

సుబు:-ఉన్నది యదార్థము సెప్పుట సజ్జనుల ధర్మము. కావున దాపకఁ జెప్పితిని. మీరేమనకొన్న నేమి?

నాపరమార్థమునకు లోపముండదుగదా?

అంతట నాగృహస్థుఁ డల్లునిగూడఁ దన యింటికిం
గొంపోయి తన ధనమునఁ గొంతభాగ మాతని కొసంగి,
యెద్దియేని వృత్తి గల్పించి వృద్ధికిం దెచ్చి కాపాడెను.

—

6. తృప్తిలేనివానికి దుఃఖము తప్పదు.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ప్రాప్యమగు ధనమడవిలోపలను వచ్చు

నంతకధికంబు మేరువందైనరాదు

కానమనుజుండు తృప్తిని గనుటలెస్స

యద్దిలేకున్న దుఃఖించు ననవరతము.

మందరమను పేరుగల యొక యగ్రహారమునందు
హరదత్తుఁడనఁబడు నొక బ్రాహ్మణుఁడు గలఁడు. ఆతఁ
డాగర్భదరిదుఁడగుటచేత భిక్షాశముచే జీనయాత్ర సేయు
చుండెను. సంసారభారమాతని కొక్కింతయు లేదు. కావున
వేళకుఁగలదానిని భుజించి సాయంకాలమగునంత కొక
శివాలయమునకుఁ బోయి యీశ్వరదర్శన మాచరించి
యాలయమంటపభాగమునఁ గూరుచుండి శివునిపైఁ గీర్త
నములఁ బాడుకొనుచు ననుదినమును భగవదారాధనమునఁ

గాలక్షేపము సేయుచుండువాఁడు.

ఇట్టి యాహరదస్తుని యీశ్వరధ్యానావసరమునఁ బాడఁబడు కీర్తనముల కనువగు కరతాళముల సందర్భమున నొకనాటి సంధ్యాసమయమున నొక కాకి యాతని చేతులలోఁ జిక్కుకొనెను. ఏమి? యీ పవిత్రసమయమున మాలకాకిని సృసించితిని? అని విడువఁబోవునంతలో నొక వైపునుండి “యోయి బ్రాహ్మణుడా! ఆవాయసమును విడువకుము. అది నీదరిద్రముం బాపఁగలదు.” అని కేక యొకటి విననచ్చెను. ఇదియేమి? అని యీతఁడాలోచించుచుండ నొక రాజభటు డచ్చటికి నచ్చి యిట్లనియె. అయ్యా! ఈదేశాధిపతియగు చంద్రగుప్తుని దూతను. అతఁడొక దినమున వనవిహారము చేయుచుండఁ బక్షుల కలకలధ్వని శ్రవణానంద మొనర్ప లోకమునందలి పక్షులలో జాతికొక్కటిని బట్టించి పెంపవలయునని కుతూహలము జనించి యా పనికి మమ్ము నియోగించెను. లోకమునందలి పక్షులలో జాతికొక్క పక్షిని బట్టుకొంటిమి. కాని కాకి మాత్రము లభించినదికాదు. ఇది రాజున కెఱింగించితిమి. ఆకాకినిబట్టిన వానికి లక్షగూఢ్యముల నొసంగెదనని దేశమునఁ జాట నొపెను. ధనాపేక్షచే నేనును దిరిగితిరిగి, విసివి వేసరుచుంటిని. అది నీకు లభింపనున్నది. కావున తేపకడ లేచి రాజసభకీ వాయసముం గొనిరమ్ము. నీకు లక్షగూఢ్యములు

లభించునని యారాజభటుఁడు చెప్పి పోయెను.

అంత నీహరదత్తుఁ డీశ్వరధ్యానమును మఱచి యీ ధనము నెట్లు వినియోగింతునా? యను నాలోచన మందు మగ్నుఁడయ్యెను. “ఒక లక్షగూఢ్యములు నాకు లభించుచున్నవి. దానిచే లక్షాధికారియను పేరునాకుఁ గలుగును. వీనిచే నేను విశేషసుఖముఁ బొందగల్గుదును. ఈశ్వర సేవ రిత్తవోవునే? ఈ ధనమునందలి నాల్గవభాగమును నా వినాహంబునకును, మఱియొక నాల్గవపాలు సౌధంబునకును న్యయపెట్టకఁ దీరదు. ఇంక నిలువయుండు ధనమేబదివేలు. దానిచే లక్షాధికారియను బిరుదము పోవును. అయ్యో! ఇదియు, విచారకారణమయినది. ఇంకొక్క లక్షగూఢ్యంబులు లభించునని యవి వడ్డికిచ్చుచు నీ మిగిలిన ధనము నింట నిలువఁజేసికొనవచ్చును. అయ్యో! దైవమా! ఇచ్చిన వాడవు పూర్తిగా నొసంగక సగముచేసితివేమని” విచారించి యొక యుపాయమును దలంచుకొని యిట్లాలోచించెను. ఒక కాకమున కింత ధనము దొరకినది. ఇంకొక వాయసము లభించిన నితమఱింత ధనము దొరకునుగదా? యని యూహించి తిరిగి భజనసేయుట కుంకించి యాకాకిం జంకనిడుకొని పైకిఁ జేతులెగురవేయఁగా నాయేకాక్షి యెగిరిపోయెను.

అంత నాహరదత్తుఁడు “శివ! శివా! యెంత బుద్ధిహీ

నుండను? నిశ్చలచిత్తముతో శివనామామృతమును గోల్తుచు నానందమయుండనగు నాకీయాశ యెంతమంఖమును గలిగించినది? ధనేషణము ప్రమాదకరము.” అని మనసు ద్రిష్టకొని యీశ్వరధ్యానమునఁ గాలము గడపె తుదకుఁ బరమపదము సలంకరించెను.

7. బిడ్డల చెడ్డతనమునకుఁ దలదండ్రులే కారణము.

కం॥ బిడ్డల చెడ్డగుణములు

కర్ణము సెప్పకయ, వాచికమితోత్సాహం

బిడ్డ, పలిదొప్పలెల్లరు

బిడ్డలకును శత్రులనుట వృథగానుండే!

చోళదేశమున సిరిసలైయను నొక చిలుస్సెగిరు

గలదు. అందు గోపాయిండను పిల్లనాఁ డొకఁడొండెను. ఆతఁ

డెన్నఁడును బడికిబోయి యెలుంగడు. ఓనమాల్లో వాని

కొక్క యక్కరమైనరాదు. ఆతనికిఁ బన్నతనముననే తండ్రి

గతించుటచే విద్యాభ్యాసమున సహాయపడువాడు లేక

పోయిరి. వాఁడు దినదినమును బ్రాతఃకాలమున నిద్రలేచి

బయటికి బోయి జము ప్రొప్పుకు-కప్పటి, కేతోటపూర

యో? యేబచ్చలి యాకులో, యేవంగకాయలో సంగ్రహించుకొనివచ్చి తల్లికిచ్చుచుండువాఁడు. అందులకు వాని తల్లి యుల్లమున సంతసించి “మా నాయనకు సంసారము మోసిన”దని వానిని బొగడుచు వాని కేబెల్లపుముక్క యో యే యరటిపండ్తో, ఫలహారము వెట్టుచు ముద్దువెట్టుకొనుచుండెడిది. తలిదండ్రిలచే మాటిమాటికిని మందలింపబడుచున్న యొరుల బిడ్డలంగాంచి వాఁడును వాని తల్లియుఁ దమకుసాటిరారని నప్పుకొనుచుండిరి, ఇట్లు కొంతకాలము గడచునప్పటి కీగోపాలుని కనేకుల దుస్సహవాస మేర్పడినది. చుట్టత్రాగుటయు, జూదమాడుటయుగూడ నితనిని దమంతటఁదామువచ్చి వరించినవి. దొంగతన మీతనికిఁ జన్ననాటివిద్యయే. రోజున కేగంటకాలమో యీతఁడింటి యొద్దనుండువాఁడు. బయట నీతఁడు తిరుగుచున్న వేళల యందు సంసారము దిద్దుకొను యత్నముననే యీతఁడు మగ్నుఁడై యెండనకఁ గొండనకఁ దిరుగుచున్నాఁడని తల్లి యీతని శ్రమమునుగూర్చి విచారించుచుండెడిది. ఇంటి కడకువచ్చినప్పుడు వీఁడు తన తల్లియొద్దఁగూరుచుండి యేవి యో సారకాయకోతలు గోయుచుండువాఁడు. తన చెడు నడవడిని దల్లికడ బయలువెట్టువాఁడుకాఁడు. తల్లి గుమ్మము దాటని యిల్లాగుటచేత దన తనయునిగూర్చి ప్రజలు సెప్పుకొనువార్త లామె చెవులబడుట యరుదయ్యెను. తన

5] బిడ్డల చెడ్డతనమునకుఁ దలదండ్రులే కారణము.

33

వాఁడు దుండగీడగుచున్నాఁడని తనకు బోధించు నాఁడు
 వారిమాటలయం దాపెకు విశ్వాసములేక తన కొమరుని
 సుగుణముల వేనోళ్ల వారికడఁ బొగడుచుండెడిది. అతనికిఁ
 దల్లి వివాహమొనర్పఁ బ్రయత్నముచేసినది. కాని యీతని
 గుణగణములు బంధుగులలో వెల్లడియగుటచే నెవ్వరును
 వీరి యింటికివచ్చి పిల్లనిచ్చెదమన్నవారు లేకపోయిరి. తన
 యాప్తులతో నీమె పరిపరి విధముల నీలని వివాహవిష
 యమై ముచ్చటించుచుఁ గన్యకలుగలచోటులకు వార్త
 లంపుచుండెడిది. కాని యీపె ప్రయత్నమెంతమాత్ర
 మును గొనసాగినదికాదు. పుత్రుని పరిణయవిషయమున
 నీమెవిచారించుచుండినములలో నొకనాఁడొకమీపపట్టణా
 ధీశ్వరునియింటిలోఁ గొండులు చోరులు కన్నమున ద్రొవ్వి
 ధనమును విశేషముగ దొంగిలించుకొనిపోయిరి. ఈవార్త
 యచ్చటివారి కెల్లరికును జెలియవచ్చినది. అపల్లెయందలి
 వారీ పనిలో మన గోపాలుఁడుగూడ నుండనచ్చునని శం
 కించిరి. కాని గోపాలుఁ డాదినమున నింకికిరాలేదు. వేళకు
 భోజనమునకు రాకపోవుటచేఁ దల్లి యెఱిగినవారని, మా
 వాఁడు మీకుఁ గనుపడినాఁడా? యని ప్రశ్నింపసాగెను.
 కాని యెవ్వరు నాతని యునికిని జెప్పినవారు గానరైరి.
 భోజనపువేళ యతిక్రమించినది. తల్లికి మనసున కళనవి
 మొచ్చెను. విచారించుచు వీధి గుమ్మముకడ నిలుబడి

యున్నది. అంతట నొక రక్షకభటుఁడువచ్చి యేమమ్మా!
గోపాలుఁ డింటిలో నున్నాఁడాయని యడిగెను. అందుల
కాయిల్లాలిట్లనియె.

ఇల్లాలు:-నాయనా! లేడు.

భటు:-ఎక్కడకు వెళ్లినాఁడు?

ఇల్లా:-అదినాకుఁ దెలియదు.

భటు:-ఎప్పుడు వెళ్లినాఁడు.

ఇల్లా:-నిన్న.

భటు:-ఉదయముననా? మధ్యాహ్నమా?

ఇల్లా:-మధ్యాహ్నము.

రాజభటుఁడు తిరిగి వెడలిపోయెను. ఆతని జూచుట
తోడనే యీమెకు మఱియొక విచారమును భయమును
గలిగెను. ఇంట నేపనియుఁ దోచుటలేదు. కుమారునివార్తఁ
జెప్పువా రెవ్వరు. గానరారు. ఎట్లా ఆదినము గడచిపోయి
నది. తెల్లవారినది. గోపాలుని రాజభటులు బంధించి రాజ
ద్వారమునకు గొనిపోవుచున్నారనువార్త యాపల్లె జనుల
యందు వ్యాపించినది. క్రమముగా నీమె చెవింబడినది.
నిశ్చేష్టురాలయ్యెను. కన్న కాన్పగుటచే విచారముం బట్ట
లేక బిగ్గరగ రోదనము సేయుచు దగ్గఱనున్న యాపట్టణ
మునకుఁ బోయినది. రాజద్వారము సమీపించినది. భటు
లచే నిర్బంధింపఁబడియున్న కుమారుని జూచినది. ఈచౌర్య

మున కాతడే మొనగాడని చెప్పకొను మాటలను విని కొడుకుచెంతకుబోయి యేడ్చుచు “తోటకూరనాడై నఁ జెప్పవైతివేమిరా! కొడుకా”యని యేడ్వసాగినది. అంతట గోపాలుఁడు రాజభటులంగాంచి “మాయమ్మతో నొక మాట చెప్పవలసియున్నది. శిక్షితుడనగు నాయీకోరికఁ జెల్లింపుఁడు” అని ప్రార్థించెను. వారు దాని కంగీకరించిరి. అంతట నేదియో చెప్పవానివలె తల్లి చెవియొద్దకుబోయి కటుక్కున నామె చెవిముక్క యూడిపడునట్లు కొఱికెను. అయ్యో! ఇదేమిరా! యని యాపె మఱింత యడలసాగెను. ఓరి దుష్టుఁడా! ఇదేమి పాపమురా! యని యచ్చటివారు ప్రశ్నించిరి. “ఇది యామె పాపము. నాపాపముగాదు. నాకీ దురవస్థ యామెవలనఁ గలిగినది. చిన్నతనమున నేను చేయు తోటకూర దొంగతనము నాడే యామె నన్ను శిక్షించి యుండిన నాకీదుండగము కలుగక పోయెడిది. ఈ చౌర్యము నందు నాఁడు నా కుత్సాహము కల్గించి నన్నిట్టి కష్టముల పాలుచేసిన యామె నాతల్లి యెట్లగును. పరమశత్రు స్వరూపిణి. కావున నీమె దోసమున కీశాంతిచేసితిని.” అని గోపాలుఁడు చెప్పెను. అచ్చటివారందఱు నవ్వసాగిరి. కొందఱు గోపాలుఁడు యధార్థము వలికినాడని మెచ్చుకొనిరి. హరించిన ద్రవ్యమును దీసికొని స్వల్పమగు శిక్షవిధించి బుద్ధిసెప్పి రాజు గోపాలునింటికిఁ బంపివేసెను.

8. ఎక్కువసుఖము గోరినవారికి దుఃఖము తప్పదు.

—:0:—

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మదేవుండు నుదుటను వ్రాసినట్లు
జనులకును జీవయాత్రలు సాగుచుండు
నున్న సుఖములతో, దృష్టినొందకుండ
యధిక సుఖములుగోరుట హానికరము॥

ఒక చిలుక యొక రాజు భవనమున రత్నపంజరము
లోనుండి పెంచ బడుచుండెను. ఆరాజచంద్రుఁ డాచిలుక
నతి గారాబముతో, బెంచుచుండెను. మిక్కిలి రుచిగల ఫల
ములనుదెచ్చి యనుదినమును దానికి స్వయముగఁ దిను
పించుచుండు. ఆరాజపత్ని తన సుకుమార హస్తములతో
దానిని దువ్వుచు ముద్దువెట్టుకొనుచుండును. రాజపుత్రుఁడు
తన సహవాసులతో దాని పలుకుల వినుటకు వచ్చి చప్ప
టలు చఱచి గంతులువైచి యాడుకొని దాని నాడించు
చుండును. రాణి దానికిఁడనముద్దుపలుకులను నేర్పుచుండును.
అట్లాచిలుక రాజకుటుంబముచే గౌరవింప బడుచు మాణిక్య
సౌధమునందలిరత్నపంజరమున వసించుచునప్పుడప్పుడాభూషా
లుని హస్తముల నలంకరించి యుద్యానవనములం దిరుగు
చుండును. ఇట్లుండ నొకదినమున నాచిలుకకొక యూహ

జనించెను. “నాకు సకలసౌఖ్యములును నీరాజభవనమున నున్నవి. ఆహారాదుల వెన్నియున్నను స్వేచ్ఛా విహారము నకుమాత్ర మవకాశము గలుగుటలేదు. నాజాతి పక్షులన్నియు సరణ్యప్రాంతముల నొకరి కట్టిడిలేక స్వేచ్ఛగఁ జరించుచు సౌఖ్యము ననభవించుచున్నవి. ఎంతసుఖము గలిగినను, ఒకని నిర్బంధములోనుండుట ప్రాణులకు దుఃఖభాజనము. రాజబంధువులు నన్నెన్నివిధముల గౌరవించినను నాకీ పంజరపు మధ్యభాగమును దాటి యొక యడుగిడుటకు వీలుకలుగదుకదా? ఛీ! నాకీనిర్బంధమేల? స్వేచ్ఛానుసారముగ నాజాతితోఁ జేరి కాననంబునఁ జరింతును. ఈరాజు నాశ్రయింపని పక్షులు బ్రదుకుటలేదా? నాబందుగుల విడనాడి జాతికి దూరమై యన్యజాతులతో వసించుట నాకేటి సౌఖ్యము? కావున ననకాశము గలిగినప్పుడు నేనెగిరిపోయినా వారింగలిసికొందును.” అని యూహించి సమయమును వేచియుండెను. పంజరముందాటి యానలికిఁ బోవునను వెంతకాలమునకును జిక్కుకుండుటచే నాశుకమునకు సుకము తగ్గి విచారముతో నాహారమును దినుటమానినది. శ్రమనానాదమగు తనకంతధ్వనితో నొక్కముగ్గు పలుకుపలుకుటకటవయ్యెను. దానిస్థితి దిలకించి రాజకాంత చింతించి చిలుక యస్వస్థుల దనపెనిమిటికిఁజెప్పి, దీనిముప్పుఁదప్పించు చొప్పుం జెప్పు వారిని రప్పింపుడని కోరెను. భూరమగు

డాక్టీరము ననారోగ్యమునకు విచారించి యారోగ్య శరీర కులరప్పించిచూపెను. అడవిగాలి వీలించినగాని యిదిమనఁజాలదు. పంజరమునుండి తప్పింప వలయునని వారు నుడివిరి. అందులకు రాజునకు మనసోప్పకున్నను దాని యారోగ్యమును గోరినవాడగుటచే నట్లుచేసి విడిచెను. అంతనది సంతసించి యత్యుత్సాహమున మిన్నది యడవికింబోయి తనవారిం జేరుకొనియె. నాటినుండియు నాచిలుకకు వేళకుందగిన యాహారము దొరకుటలేదు. తన జాతితోపాటు దూరదేశమున కుబోవ శక్తిచాలకున్నది. గాలిచెబ్బకుఁ దూలిపోవు చున్నది. వానకు నానిపోవు చున్నది. తన యస్వభావమగు మనుష్యభావల నాలకించి తన కులముచిలుకలు చెలిమి సూపుట లేదు. ఒక్క పక్కితోఁగూడ నిక్కమగు నేస్తము తనకుఁ జిక్కినదికాదు. ఇట్లుండ వర్షకాలమునందొకనాఁడు మహావర్షము సంభవించెను. రివ్వురివ్వున చలిగాలి వీచుచుండెను. ఆకాశమునుండి వర్షధార లెడతెగకుండ భూమిపైఁ బడుచుండెను. అయిదాఱు దినములు లోకబాంధవుని దర్శనముకా లేదు. భూలోకము జలపూరితమయ్యెను. ఆ చలిబాధ పడఁ జాలక తనజాతికి దూరమైన యాక్టీరమొక చెట్టుతోఱకు జేరుకొనియెను. అంతకుముం దందిమిడియున్న చిలుకలు దీనినందు జొరనీయక ముక్కులతోఁ బొడిచి తెక్కలతోఁ గొట్టుజొచ్చెను. అంతట నది ప్రాణావశిష్టమై “అక్కటా!

యెంతమందమత్తినైతిని. మహారాజభవనమున సర్వసౌఖ్యములకుం గుఱియై యుండఁజాలక నిచ్చట నేదియో యంత కంటె సుఖమున్నదని భావించి వచ్చితిని. నా స్వేచ్ఛాప్రవర్తనాభిలాష ప్రాణాంతకమైనది! అని దుఃఖించి కాలధర్మము నొందెను.

9. దేహబలమునకన్న బుద్ధిబలము గొప్పది.

—:0 —

ఆ. వె॥ తనుబలాబుకన్న భవబలాబునకన్న

విద్యైబలముకన్న వేనికన్న

బుద్ధిబలముగన్న పురుషుండు మిన్నయై

సకలకార్యములను జక్రజేయు॥

ఒక యరణ్యమున మృగములకెల్ల రాజై యొక

సింగము మాట చెల్లించుకొనఁచుకొనెను. అయ్యది యనుదిన

మును నక్కాననాబునం ద్రొమ్మరుచు ననకు లభించిన జా

తువులను గొంతకలో నైచుకొనఁచుకొనెను. అందుచే మృగ

ములకెల్ల గొప్ప యాపదసంభవించినది. ఆపాధ భరింపఁ

జాలక మృగములన్నియు నొక చినమున నాలోచన సభ

గావించి యిట్లు తీర్మానించుకొనియెను. “ఈ మృగరాజు, మనల బ్రతుకనీయఁడనుమాట నిక్కువము. దీనికపాయము లేని యుపాయమాలోచింపఁ దగియున్నది. కావున మన మెల్లర మా కేసరికడకుంబోయి, దినమునకొక్క పాణినిఁ నీయాహారమునకుఁ బంపెదమనియు, దొరకినవానినెల్లఁ దిన వద్దనియు విన్నవించుకొందము.” అని యాలోచించి నిశ్చయించుకొని యెల్లమృగములు నామృగరాజు కడకుంబోయి, యిట్లు మనవిచేసుకొనియెను. “దేవరవారికి మేమెల్ల దాసులము. ఇక్కాననంబున మీయానఁ దలనూనని సత్వ మొక్కండునలేదు. మావిన్నపమునఁ దయాపూర్వకముగ నాలకింప గోరుచున్నాము. తమ యాహారార్థమై నేటికి ననంబునందలి మృగంబులు సాలమట్టునకు సమసిపోయినవి. ఇట్లే యింకను గొంతకాలము తాము పాలించితిరేని ముందున్నకైన నియ్యరణ్యమున మృగంబు లభింపదు. అంతటఁ దామాకలి భాధనోర్వఁజాలక యుండవలసివచ్చును. కావున మేమొక్క యుపాయమాలోచించుకొంటిమి. ఇయ్యది మీకుంబోలిన నంగీకరింపవచ్చును. లేదేని తమ యిచ్చవచ్చిన చొప్పున మెలంగవచ్చును. ఇందుల కాగ్రహింపఁ బనిలేదు.” అని యెను. అదియేమని కేసరి యడిగెను. “మేము వంతులప్రకారముగ దినమున కొక్కరము మీయాహారార్థము వచ్చెదము. దానిని మీరు యధేష్టముగ భక్షింపవచ్చును. దీనిచే

మీకనాయాసముగ నాహారము లభించుటయేగాక మాకును
 అంతగా హానియుండదు. ఇందులకుమీరంగీకరింపవలయును.”
 అనవుడు నామృగపతి యందుల కంగీకరించి వేళదప్పకుండ
 ననుదినము నెవ్వరో యొకరు తప్ప రాకుండిరేని మిమ్మెల్లర
 నొక్కముద్దగాఁ గైకొందునని కట్టడిచేసి వానింబంపివైచెను.
 అందుల కాశ్వాపదంబులు ముదంబుఁజెందిపోయి, యన్న
 మాటను జెల్లించుచుండెను. ఇట్లు చిరకాలము గడచిపో
 యెను. అంతనొక్క దినంబున నొక కుందేలునకు వంతు
 వచ్చెను. దానికయ్యది చాలచింతించి, నేడీ ఘోరమృగము
 నకు నేనాహారము గావలయుఁ గాఁబోయిన. ఎంతపాపము
 చేసితిని? అని కొంతచూచుకొని యుపాయమాఁగొచి, మృగ
 పతికడకుఁబోవఁ బయనమయ్యెను. మెల్లనఁ దప్పుటకుఁ
 లిడుచు, నియమితకాల మతిక్రమించిన పిమ్మట నాసిగంబు
 ముంగిలికిఁబోయి వదిలి నచుస్కరించెన. అంత నాహర్య
 యము కన్న లెజ్జనారి నాశశక్తంబుగ దిలకించి “యోహీ! నీవెంత
 యాలస్యముగ వచ్చుటకుఁ గారణమేమి? రాజాజ్ఞన దిర
 స్కరించిన నిన్నేమిచేయుదునో చూడు”మని దానిపైఁ బడఁ
 బోయెను. అందుల కాకుందేలు కేలుమోడ్చి యయ్యా!
 కారణము మనవిచేసికొందును. దయయుంచి యొక్క నిము
 సము నామాటలాలకింపందగునని మనవిచేసెను. అదియేమని
 సింహము ప్రిశ్నించెను. “అయ్యా! దేవరయానఁ దలఁచాల్చి

వేళదాటకుండ రావలెనని బయలుదేరి వచ్చుచుంటిని. మార్గమధ్యమున మఱియొక సింగము సన్నడ్డగించినది. సన్నె చ్చటికిఁ బోవుచుంటివని 'యడిగినది. దేవరవారి సన్నిధికి వచ్చుచున్నానని చెప్పితిని. ఈవనమునకెల్ల మృగరాజునై నేనుండ నొండొకని కడకుఁ బోవ జెల్లదు. మృగములెల్ల నేటినుండి నాయుండకే వచ్చుచుండవలయును. నీవు చెప్పిన సింగమెచ్చట నున్నదో నాకుఁ జూపింపుము. అని నన్ను బట్టుకొనియెను. అంత నేను చేయునదిలేక ప్రాణము లర చేతఁబట్టుకొని యెట్లయినఁ దప్పించుకొని రావలయునని యత్నించి, అయ్యా! నేనాహారముగాఁ బోవ నెంచిన సింగ మును మీకుఁ జూపించెదను. నన్ను విడువు డనిచెప్పి తప్పించుకొని యిటకువచ్చితిని. నాయూలస్యమునకుం దగు కారణము మనవిచేసికొంటిని. పిమ్మట దేవరచిత్తము." అని కుండేలు నుడివెను. అంతట నా మృగపతి యతికోపమున "నౌరా! యా మృగాధము డెచ్చట నున్నాఁడు? నాకుం జూపుము. మున్నగు వాని యుక్కడంచి పిమ్మట నిన్ను భక్షింతును. అని బయలుదేరెను. శశకము సరియేపోవు దము రండని తాను దానింజూపు దానివలె ముందు నడచుచు. నక్కాననమధ్యమంబుననున్న యొక నేలనూతికడ కుం దీసికొనిపోయి, దీనిలోనున్నది చిత్తగింపుడని సవినయంబుగ మనవిచేసెను. అంత నది యానూతియందు

జూచునప్పటి కానీటియందుగ్రమగు తన రూపము ప్రతి
ఫలింప, దానింజూచి వేరొక సింగంబుగా భావించి గర్జించి
దానిబట్టబోయి యందుమి కెను. అంతట నాకుందే లాహ
ర్యక్షమును వీక్షించి మహాప్రభూ! నాపని తీరినది. మీపని
యైనది. కావున నేను శైలవు దీసికొందును. నిరపరాధము
లగు మృగములయందుఁ దాము సూపిన కరుణారసమున
కుం దగిన కృతజ్ఞతను వెల్లడించుకొను భాగ్యమునాకుఁ
దాము కలిగించినందులకు మీకు వందనములనిచెప్పి తన
జాతివారిం జేరుకొనఁబోయెను.

అంతట నచ్చటి మృగములు మృత్యువు మొగము
నుండి తప్పించుకొనివచ్చిన యీకుందేలు నభినందించి
యెట్లు రాగలిగితివని ప్రశ్నించిరి. మిత్రులారా! బుద్ధిబల
మునకు సాధ్యముగానిపని లోకమునలేదు. అని తాను
చేసినపనిని వారి కెఱుఁగజెప్పెను. అంత నీకుందేలు నెల్ల
మృగములును శౌరవించి యాలోచనావసరములందు దీని
సహాయమును గోరుచు నపాయములేకఁ గాలక్షేపము
జేయుచుండెను.

—

10. భగవంతుని సంకల్పమునకు భంగము లేదు.

తే॥ గీ॥ ఘటనఁగనరానివస్తువుల్ గలుపుచుండు
ఘటనయగు వస్తువుల వేరుగా నొనర్చుఁ
డెలియఁబడదద్ది సృష్టించు నలువకైన
దైనసంకల్పమును దాటఁ దరముకాదు.

మధురానగరమున సుసేనుఁడను నొక యాదవుఁడు
గలఁడు. ఆతనికిఁ జందనగంధియను నొక కుమార్తెయుం
డెను. ఆమెకుఁ గడుఁ జిన్నతనమునఁ దండ్రి వివాహమొన
ర్చెను. వివాహమయిన కొలఁది వినములకే యామెభర్త
కాశీ యాత్రకుఁ బయలుదేరి పోయెను. క్రమముగా నామె
యుక్తవయస్కురాలయ్యెను. ఆమె, తన పతి రాకనుగోరి
యనేక దేవతలకు మొక్కుచుఁ బెక్కువ్రతముల నాచరిం
చుచుఁ బరపురుషుల మొగముసూడకఁ బరమార్థ చిత్తయై
కాలముం గడపుచుఁ దన సౌశీల్యముచేఁ గృష్ణునిఁ బ్రేమిం
చెడు వల్లవకామినులకు బుద్ధిసెప్పించెను. అది గ్రహించి
శ్రీకృష్ణుఁడు చందనగంధి పాతివ్రత్యమునకు భంగము గలి
గించి యాగర్వమునడంపవలెనని యూహించి, యొకనాటి
పాతఃకాలమునఁ గాశీ ప్రయాణకుని వేసము ధరించి

యమునానదీ తీరమునందలి నీళ్ళరేవునఁ గూర్చుండి యుండెను.

ఇంతలోఁ గొందరు మందగమనలు జలము గొని పోవుట కా రేవునకు వచ్చిరి. వారిఁగాంచి యీమాయా యాత్రికుఁడు, అమ్మలారా! ఈపట్టణమునఁజందనగంధియాను నామెకు సేమమేనా? యని ప్రిశ్నించెను. అదివిని వారు మీరెవ్వరు? ఆమె ప్రసక్తి మీకే? యని యడిగిరి. చిర కాలమైనది. ఆమెను వివాహమాడితిని. కాశీ యాత్రకుఁ బోయితిని. మానవదేహము లస్థిరములుగాన నామె సేమము నారయఁగోరి మిమ్మిట్లుడిగితిని. అని యాత్రికుఁడు బదులుచెప్పెను. దానికివారు మిగుల సంతసించి, మన చందనగంధి నోములు శలిచినవి. దాని యదృష్టము పండి నది అనుకొని, యామె సేమము నాతనికింజెప్పి క్షణములో నీవార్తను సుసేనునకుం దెలియఁజెప్పిరి. అంతట సుసేనుఁ డమితానందమున యుబ్బి తన బంధుగులం జీరి మంగళధ్వనులతో నల్లునిందెచ్చుట కెదురుగఁబోయి, స్వాగతంబిచ్చి సగౌరవముగ నింటికిం దోడ్కొనినచ్చెను. ఇంతలో నారదుఁ డచ్చటికేగెంచి వాఁచేఁ బూజింపఁబడి యిట్లనియె. “సుసేనా! నీవు పుణ్యాత్ముఁడవు. నీకస్య సవిత్రి చరిత్ర. మీకోర్కూలు శలిచినవి. నేడే యీనగ్నిహవయి లకుఁ బునస్సంధానమున కనుగూలమగు దినము. కావున

నట్టి శుభమును నెరవేర్చి కృతార్థుడవగుము.”

దానికి సుసేనుడు సంతోషపూర్వకముగ నంగీకరించెను. బంధుగులనెల్ల రావించెను. వలయు సంభారముల నన్నింటిని సేకరించుకొనుచుండెను. సేవకులు గృహమున కును, జెలికత్తెలు చందనగంధికిని, దగు నలంకారములఁ జేయుచుండిరి.

ఇంతలోఁ గొంతప్రాద్దేక్కునప్పటికి మఱియొక కాశీ యాత్రికుఁడు, ఆకారాదులయందుఁ దొల్లిఁటివానితోఁ దులఁదూఁగు నాతఁడు, మఱియొక వీధినుండివచ్చి సుసేనుని యింటిముందు నిలఁబడి, చందనగంధి తండ్రి యిల్లిదియేనా? యని యడిగెను. అక్కడివారు, ఇదియే. ఏమి? యని యడుగుచుండిరి. ఏమియునులేదు. నేను చందనగంధి భర్తను లెండి, యని యాతఁడు చెప్పుచుండెను. వినువారి కాశ్చర్యము గలుగుచుండెను. మఱియొకఁ డిట్టివాఁడే దొడ్డిగుమ్మముకడ మా మామగారిల్లిదియేనా? చూచి, చిరకాలమైనది. గుఱుతు చాలకున్నది యనఁచుండెను. ఇట్లే నలుదిక్కుల నుండియు నాలుగుజాములలో నాలుగువందలమంది చందన గంధి భర్తలు సుసేను నింటికిఁ జేరుకొనిరి. గృహములోని యవకాశమునంతటి నాక్రమించుకొనగా వీధియరుగులు కూడ నిండఁజొచ్చెను. వీధిగుమ్మమును గొంవరరికట్టిరి. పశువుల పాకలందున్న వారిని బరీక్షించువారే లేకపోయిరి.

వైవికముగ నాడు చందనగంధి నిజభర్త గూడవచ్చియుండెను. ఆ పౌరులెల్ల గీర్వింశఁ జూచుటకు వచ్చుచుఁ బోవుచుండెరి. సుసేనుని గృహమా దినమునఁ గొన్ని వేలమంది జనులచేఁ గిటకిటలాడుచుండెను. పొద్దుగ్గంకెను. ఆగృహస్థుని కేమి చేయుటకును దోచకుండెను. నారదునిజూచి స్వామి! ఇది యేమిపాపము. నేనిప్పుడేమి చేయవలయును? వీరిలోఁ జందనగంధి వరుండెవ్వఁడు. వేషభాషలలో వీరెల్లరు నొక్క తీరున నున్నారు. ఎట్లు నిర్ణయింపనగును? మహాత్ములగు తామే యీ యాపత్సముద్రముం దొలగించి నన్న గట్టు నఁ బడవేయవలెనని ప్రార్థించెను. నీకు నచ్చిన భయము లేదు, రమ్మని నామఁ దావచ్చిన మాత్రీకులంజూచి, మీ రెల్లరు జందనగంధి భర్తలగుట యసంభవము. “మీ వివాహకాలమునందు జరిగిన సంగతులను మేము కొన్నిటిని బ్రశ్నించెదము. అవి సరిగఁ జెప్పినవాఁడే మామెకుఁ బ్రతి యగును.” అనిచెప్పి, యుదయమునూడియు నందఱి కంటె నెక్కుమగ నేనే యామెభర్తనని నోరుచెత్తి కొచ్చికొను చున్న నిజమగు నామెభర్తను గొన్ని ప్రశ్నలుడిగెను. ఆతఁ డెన్నఁదోజరిగినది జ్ఞాపకములేనామెసరిగ జెప్పలేకపోయెను. అంతట గృష్ణయాత్రీకుఁడు నేను చెప్పెదనని యడిగిన ప్రశ్నలకెల్ల సమాధానముఁ జెప్పటమొగాక వారు మరచిన వానినిగూడఁ గొన్నిటిని జప్తికిఁ దెచ్చెను. అట్లు సెప్పి

వాఁడు మఱియొకఁడు లేకపోవుటచే నీతఁడే యామె మగఁ
డని నిశ్చయించిరి. అంతటఁ జందనగంధికి నందియముదీరక
తదేక దీక్షతో భగవంతుని బ్రార్థించెను. అంతఁ గృష్ణుఁ
డనుగ్రహించి యామెకుఁ దననిజరూపమునఁ బ్రత్యక్షమై
పతివ్రతారత్నమగు చందనగంధికిందఱు భర్తలా? యనినవ్వి
లసామె నిజభర్తను జేయివట్టి తోడ్కొనివచ్చి చూపెను.
తక్కుంగల భర్తలెల్లరు నదృశ్యులైరి. భగవత్సంకల్పమున
కెల్లరుఁ దెల్లవోయిరి.

11. తలవ్రాత తప్పదు.

—:0:—

శ్లో॥ గీ॥ ధరణి సమబుద్ధినేలు మాధాన్యకై న
సత్యసంధుడయిన హరిశ్చంద్ర సృష్టి
కై న శ్రీరామచంద్రునికై న గాని
ధాన్యాసిన తలవ్రాత తప్పబోదు॥

బ్రహ్మదేవుని మానసపుత్రుఁడగు నారదమహాము
నీంద్రు డు సకలలోకములయందును సంచరించుచు నొక్క

నాఁడు భూలోకంబున సముద్రతీరమార్గమునఁ బోవుచుం
డెను. అచ్చట నొక్క మానవుని కపాలమాతని కంటఁబడి
యె. దానింగాంచి యమ్మునివరుండు చెంతకుంబోయి యా
పుట్టియ మొగంబునందున్న బ్రహ్మలిపిని జదివెను. అందిట్లు
నాల్గుపంక్తులు వ్రాయఁబడియున్నవి. “పుట్టినది మొదలు
కొని దారిద్ర్యము” “పదివత్సరంబులు కారాగృహము”
“సముద్రపుటొడ్డున మరణము” “కొంచము భోగము”ను
గలుగును. జౌరా? ఏమి? యీ యన్యాయము? బ్రహ్మదే
వునికేమి మతిపోయినదా? ఇట్టిదేహిని దన్న సృష్టింపుమని
యేడ్చినవారెవరు? పోనిమ్ము. దేహి పూర్వజన్మకర్మమున
ఫలమనుభవించుననుకొందము. మొదటి మూఁడు పంక్తుల
కును, నాలవ పంక్తికిని యేమయిన సంబంధము గలదా?
ముదిమిచే మదితప్పిన యీ తాతకింక నీ యుద్యోగము
నకు శేలవిప్పింపవచ్చును. ఈవ్రాతల కర్థమేమో సత్యలోక
మునకుఁ బోయి సుర సిద్ధ మునీంద్రులెల్లరున గూడియున్న
సభలో బ్రహ్మను బ్రీక్షించెదఁగాక. ఇక్కడ నాకీ విచార
ణమేల యనుకొని యాపుట్టియు దన బ్రహ్మదండమునకుం
డగుల్చుకొని తిన్నఁగ సత్యలోకమునకుం బోయెను.

చతుర్వేదంబులును సాంగంబులై తన్న సేవింప,
సుర సిద్ధ మునీంద్రులెల్ల దన్న బరివేష్టింప, భారతిం దొడ
పై నిడుకొని వనజభవుండు పేరోలగంబుండిన యవసరం

బున సురముసీంద్రుడౌ కపాలముంగొని యచ్చటకుం
జనియెను.

అట్లు వచ్చిన తన తనయుని నుచితగతి గారవించి
యావిరించి యిట్లనియె. “నారదా! యెటనుండి వచ్చుచుం
టివి? విశేషంబు లేమయినంగలవా? ఈపవిత్రమగు బ్రహ్మ
దండమున కీమానవ కపాలమెట్లు వచ్చినది? యేదియో
మనమున భావించువాఁడువోలె నగపడుచుంటివి? అయ్యది
మేము వినఁబోలునే?” యనఁటయు నారదుం డిట్లనియె.
తాతా! ఈచేతఁగాని సృష్టినిమానివేసి నీవింకను విశ్రాంతి
నొందకుండుట నాకు విచారకరముగఁ గన్పట్టుచున్నది
లక్ష్మీపుత్రుడవు, నీకీ యుద్యోగముండిననేఁగాని పొట్టు
గడువదాయేమి? ఎందులకింకను నృథాయాసము నొందె
దవు? నీనయఃకాలములో నీవొనరించిన సృష్టి క్రియకును,
ముదిమియందు నీవుచేయు దానికిని హస్తమశకాంతరము
గలదు. ఇట్లే యింకను గొంతకాల ముద్యోగ మభిలషింతు
వేని పరిహాసాస్పదుడవగుటయేగాక తొల్లిటి గౌరవమును
గూడఁ గోల్పోయినవాడవగుదువు. కాన నామాట గీటు
నంబుచ్చక యీపనినుండి తొలంగుము.

బ్రహ్మ:-విషయము జెప్పకుండ యూరక సభామధ్యమున
నన్నిట్లు దూలనాఁడుచుంటిమేమి? ఇప్పుడు నా సృష్టి
యందుఁగల లోపమేమి?

నార:-లోపమా! అంతయును లోపమే. ఒకదాని కొకటి సంబంధమేలేదు. సరిగదా? స్వధర్మము నతికరిమించుట.

బ్రహ్మ:- అసంబంధమా! స్వధర్మాతిక్రమణమా! ఎంత వింత! అట్టి సృష్టిలో నొక యుదాహరణమును గనుపఱచెనవా?

నార:-కనుపఱుపకేమి? తప్పను దిద్దుకొందువా?

బ్రహ్మ:-తప్పయినచో దిద్దుకొనుట కేమిసందియము?

నార:-తప్పకానిది తప్పని చెప్పనంతటి మూర్ఖుడనా?

బ్రహ్మ:-నే నట్లనలేదు. కర్త యభిప్రాయమునకును జూచువారి భావములకును భేదముండవచ్చును. కావున నట్లంటిని.

నార:-ఇదిగో ప్రత్యక్షముగ నీచేసిన తప్పుక్కటి కనుపఱచెదను చూడుము. (పుట్టెనుజూపి) ఇదియేమి?

బ్రహ్మ:-మనుష్య కపాలము.

నార:-దీనియందెన్ని పంక్తులు వ్రాయఁబడినవి.

బ్రహ్మ:-నాలుగు పంక్తులు.

నార:-బ్రహ్మయైనవాఁడు వ్రాయఁదగు పంక్తులెన్ని?

బ్రహ్మ:-మూఁడు.

నార:-నాలవపంక్తి వ్రాసితివి. ఇది స్వధర్మాతిక్రమణమగునా? కాదా?

బ్రహ్మ:-ఆవశ్యకతనుబట్టి మఱియొకపంక్తి వ్రాయుటకు నా కధికారము గలదు.

నార:-సరియే ఉండుగాక. ఈదేహిని బుట్టించుటలో నర్థ మేమయినఁ గలదా?

బ్రహ్మ:-లేకేమి? ఎందులకుఁ బుట్టింపరాదు?

నార:-మొదటి మూఁడుపంక్తులును జదువుము? పుట్టినది మొదలు దరిద్రమా? పది వర్షములు కారాబంధ నమా? ఇంకనుజాలక దిక్కులేనిచోట నెక్కడనో సముద్రతీరమున మరణమా? జీవితమందొక్క దిన మునఁగూడ నీదేహికి సుఖములేదుగదా?

బ్రహ్మ:-అది యతని తొల్లిటి పాపకర్మము. దానికేమి చేయుదుము?

నార:-కేవల పాపకర్మమున కేజంతువో యగునుగాని మాన వుఁ డెట్లుగును? పుణ్యపాపకర్మముల సమ్మేళనము చేతఁగదా? మనుష్యదేహము. అట్టి పుణ్యమునకు ఫలమేది? అదియునుగాక మఱియొక యసంబంధము. మరణమైన పిమ్మట నాల్గవపంక్తిలో “కొంచెము భోగము గలుగును.” అనియున్నది. చచ్చినవానికింక ను భోగమెట్టిది?

బ్రహ్మ:-ఇదియూ నీ సందేహము? నాయనా! ఎంతనెట్టి వాఁడవోయి? ఏ స్వల్పపుణ్యమో యుండుటచేతనే

బ్రహ్మరివగు నీబ్రహ్మదండమునః దగుల్పబడి సత్య
లోకమునకువచ్చి యీ పరమపవిత్రస్థలమున నీకపా
లము విమర్శింపఁ బడుచున్నది. అదియే యాదేహికి
సకలపాపహరమగు భోగము! ఇంతకంటె యేమి
కావలయును? నారదుఁడు తన యజ్ఞానమునకు సిగ్గిలి
వెడలిపోయెను.

12. దైవయోగము.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ధరణి వలయంబునేలు భూధవునికైన
నడవులఁ జరించునట్టి సన్యాసికైన
ఖగములకు నైనను, మృగసంఘములకైన
దైవయోగంబు దాటంగఁ దరముగాదు॥
లంకాధిపతియగు రావణాసురుఁ డొక దినమున
నేకాంతమందుండి తన మనంబున నిట్లని వితర్కించె. “నేను
మహిమాన్నతమగు తపశాచరించితిని. సృష్టికర్తయగు
విధాత మెప్పునడసితిని. త్రిలోకంబుల నెదురులేని బలంబు
గడించితిని. దేవదానవులచేఁ జూపులేనివరంబు వరించి సకల
మనోరథుండనైతిని. ఈశ్వరు నారాధించి శాశ్వతంబగు
నైశ్వర్యంబునం, దులఁదూగుచుంటిని. సురలు నాకింకరులు.

దానవులు నాబానిసలు. మానవులమాటఁ దలఁపనేల?
 కాని నామనంబున నెడఁజేగని విచారంబొందు బాధించు
 చున్నయది. పుట్టిన ప్రతి జంతువును గొంతకాలమునకైనఁ
 గిట్టకఁ దప్పదు. వరముల బలమున నమరత్వంబును బొంద
 నెంచిన హిరణ్యకశిపునంతవానికి మరణము తప్పినదికాదు.
 తాత నాకోరిన వరములిచ్చెనని సంతసించితిని గాని మరణ
 మెట్లు గలుగునని యడుగనైతిని. వరించుటలో దేవదాన
 వులచేఁ జావులేకుండవలయునని కోరితినిగాని, నరులమాట
 లెక్కింపనైతి. కాలము తప్పివచ్చునప్పటికి మానవులు
 మాత్రము మారకులు కాఁజాలరా? నాకీ దీర్ఘవిచారమేల?
 నేను తిరిగి విధాతకడకుంబోయి నాకు మరణమెట్లుగలు
 గునో? యడిగి జెలియుదుంగాక. అయ్యది యెఱుంగు
 దనుకఁ జిత్తంబునకు శాంతి యొదవదు. మార్జాలమూషి
 కన్యాయమున మృత్యువు దేహికొఱకు సకలకాలంబుల
 యందుం బొంచియుండు. ఎన్నఁడో యొకనాఁడు సర్వప్రా
 ణులకుం దానివాతఁబడకఁదీరదు. రాఁగల యాపదఁ బాపు
 కొనుట కుపాయమారయుట ధీనుంతుల లక్షణము. కావున
 నే నన్నివిధముల మృత్యువుఁ దప్పించుకొన యత్నించెదను.”
 అని వితర్కించి సత్యలోకంబునకుం జని, విధాతంజూచి
 తాతా! సేమమా? యని కుశలంబడిగి, నాకు, మారకుం
 డెవ్వఁడగునని ప్రశ్నించెను. దానికి విరించి, “నాయనా! నీ

కీర్పణావిచారమేల? చిరకాలభావ్యంబగు ననర్థంబును నేడే విమర్శింపనక్కరలేదు. అయినను, నీ ప్రశ్నమున కుత్తిరము చెప్పకుండుట తగదు. కావున వచించెద సావధానుండవై వినుము.”

“కోసలదేశములకు రాజధానియగు సయోధ్యాపురంబును దశరథుడను రాజయునకుఁ డొకండు పరిపాలించుచున్నాఁడు. ఆతనికిఁ గోసలరాజపుత్రికయగు, కాసల్యయను ధర్మపత్నియందు శ్రీరాముండనువాఁడు జన్మింపంగలండు. ఆరాకొమరుండు నీకు భీకరమారకుండగు. అడిగినదానికి నుడువకుండుట యధర్మంబుగావునఁ జెప్పితిని. దీనికి నీవు న్నాపైఁ గినియకుండువుగానీ”, యనఁటయు, సయ్యూజుని మాటలకు హృదయంబు బీటవార, నన్నిశాటాధిపాలు పద్మగర్భున కిట్లనియె. “నీవు నచించినదానికి నా కలుక జనింపదు. రాగల యనర్థంబునకుఁ బ్రతీకారంబు నేసికొనుటకుండగు మార్గంబు సూపితివి. నాకుఁ గడుగడు సంతసంబు, పోయినచ్చెద, సెలవిమ్మని” నవినయంబుగ నటఁగదలి నిజనివాసంబునకు జని న్నార్తాహుల నలన దశరథుని వృత్తాంతంబులం దెలియఁ గుఱూహలియైయుండె. అంతఁ గొండొక దినంబున నకలలోకసంచారియగు నారదుండు వచ్చి, గానము దిలకించి లుకేశ్వరా! నీవు నీ విచారిగ్రస్తునివలె నగుపడుచున్నాఁడవు. ఇట్టి యునికి ము

నైన్నఁడు నీకడ నేను చూచి యెఱుంగను. కారణము నే
 వినఁదగునే? యనుఁడు దశాస్యుం డిట్లనియె. దశరథుండను
 నొక రాజయువకుం డయోధ్య నేలుచుండెనట. ఆతనికిఁ
 గౌసల్యయను పట్టమహిషివలన శ్రీరాముండనువాఁడు జన్మిం
 చునట. ఆతనివలన నాకు మరణంబు సిద్ధంబట. ఈవిష
 యంబు పితామహునివలన వినంబడియె. ఇయ్యది నిక్కు
 వంబు గానోపు. దీని విన్ననాటినుండియు నీభావ్యసర్థంబు
 నకుఁ బ్రతీకారం బారయుచుంటిని. తెలియునెడల నాదశ
 రథుని వృత్తాంతముం జెప్పము. నావుడు నార
 దుం డిట్లనియె. దశవదనా! దశరథు నెఱుంగుదు. ఆతండ్రిప్ప
 టి కవివాహితుండు. కోసలరాజు, తనకూతునాతని కిచ్చెద
 నని వాగ్దానమొనర్చియుండుటంబట్టి వివాహముహూర్తంబు
 వసిష్ఠునిచే నేటికైదనదినంబున నిర్ణయింపంబడియె. అయో
 ధ్యా నగరంబు సర్వాలంకారభూషితంబై పౌరజనోత్సాహ
 పూరితమై విరాజల్లుచున్నయది. సామంతరాజులకెల్ల వివా
 హమహూర్తవాహ్యనములు సేరుచున్నవి. రాజబంధు
 గులు, దాసదాసీవర్గములతో నేతెంచుచున్నారు. దశరథుని
 వివాహమంగళ వైభవములనుగూర్చి జనులనేకు లనేకవిధ
 ముల నుగ్గడించుచున్నవారు. నేటికి మూడవదినమున నయో
 ధ్యనుండి పెండ్లివారు సరయునదీమార్గమునఁ దరలిపోవు
 దురు. పంక్తిరథునిగూర్చి నాకుం దెలిసిన విషయం బియ్యది.

నీకుం గలుగఁబోవు నాపదకుఁ బ్రతిక్రియ యోపినంతగావిం
చుకొనుము. నావుడుఁ దశవదనుండు పట్టరాని సంతసంబునఁ
దెలియందగు విషయంబెల్ల దెల్లంబుగఁ దెలుపుటకు నార
దునుగ్గడించి వీడ్కొలిపి కుంభాండుండను తన సేవకుం బిలిచి
యోరీ! నీవు కొందఱు నిశాచరులవెంటం గొనిపోయి నేటికి
మూడవదినమున నయోధ్యా నగరంబునుండి సరయునదీ
మార్గమున వివాహమునకుఁ దరలిపోవు దశరథుని నొకను
ముంచివైచి తరలిరమ్ము. నాయాన నతిక్రమించితివేని ప్రా
ణంబులకుంజెడిన వాడవగుదునని యాజ్ఞ యిచ్చుటయు,
వా.డు మహాప్రసాదంబుని యానతి నంగీకరించి చనియె.

అంత రావణుడు కోసలరాజభవనంబునకుఁ బ్రచ్ఛ
న్నవేషంబునం జని నిద్రాపరాధీనయగు నాతని పుత్రిక
యగు కౌసల్య సర్ధరాత్రింబున నితరులెఱుంగకుండ లంకా
పట్టణంబునకుం గొనితెచ్చి, యొక్కరత్నపేటికా మధ్యంబు
న నక్కస్యకామణి నునిచి, నక్రముఖుండను నొక్క సేవ
కుం బిలిచి, యోరీ నీవీపేటికన, మ్రింగి, గర్భంబున భద్రం
బుగా ధరించి, సముద్రమధ్యమంబున నాయాజ్ఞయగుదనుక
దాఁగియుండునది. అప్రమత్తుండవు కావలయుంజుమీ? భద్రం
బని చెప్పిన నతండు తత్క్షణంబు, నక్రరూపంబున నా రత్న
పేటిక నాతని యెదుటచే గుఱుక్కునమ్రింగి సముద్ర
మధ్యమంబునకుం జనియె.

అట నయోధ్యాపురంబున దశరథుండు బంధుమిత్ర
పరివారయుతంబుగ శుభముహూర్తంబునం దరలి, సర
యూనదింగల నౌక నధిరోహించి కోసలరాజ పట్టణంబున
కుం జనుచుండ నర్ధరాత్రసమయంబున నదీమార్గమధ్యమం
బున, రావణప్రేరితులగు కుంభాండుండు మున్నగు నిశాచ
రుల నౌక నానదీమధ్యమంబున ముంచివైచిరి.

ఇట సముద్రమధ్యమంబున నక్రముఖుండు కౌసల్యా
గర్భంబగు నప్పేటికం దన గర్భంబున భద్రం బొనరించి,
కనుగలిగి మెలఁగుచుండఁ గొండొక నక్రంబు పరాక్రమించి
తన్న కదనంబునకుం దాఁకుటయు, నా రతనపుఁబెట్టె, తన
శరీరలాఘనంబున కంతిరాయంబగునని తలంచి, దాని నొక
ద్వీపమున భద్రపఱచి పయోధిమధ్యమంబునకుం జని యా
జలగ్రహముతో విగ్రహంబు నెరపుచుండె.

సరయూనదీ నిమగ్నంబగు నౌకనుండి దశరథ
సుమంతులిర్వరు, నౌక తెప్పకొయ్య యాధారమున నము
ద్రమునం బ్రవేశించి వాయువశంబున నా ద్వీపంబునకుం
జేరి, సేనదేరి, దూరమున సూర్యకిరణ ప్రసారంబున నిను
మడించిన కాంతిచే వెలుంగుచున్న యారస్న పేటిక తమ
చూపుల నాకర్షింప, దాని గదియంజేరి మూతం దెఱచి
చూడఁ ద్రిలోకసుందరియగు మగువ వారి కగుపడియె. అ
క్కన్య యనన్యసౌందర్యంబున కబ్బురపడి దుస్థితికి దుఃఖించి

సుమంత్రుం డామెతో నిట్లనియె.

అమ్మా! నీపేరేమి? నీ తలిదండ్రులెవ్వరు. ఎచ్చోట జన్మించితివి. నీకీ నిర్జనప్రదేశమున నునికి యెట్లు సిద్ధించె. నీ వృత్తాంతంబెల్లఁ దెల్లంబుగ మాకెఱింగింపుము. నీ కిసు మంతయు భయంబులేదు. నావుడు నావనిత వారింజూచి కన్నల నీరు గ్రమ్మఁదలవాంచి యిట్లనియె. మహాత్ములారా! మీరెవ్వరో నేనెఱుంగ. ఈ విపత్సముద్రంబునం బడియున్న నన్నుద్ధరించుట కేతెంచిన యాపద్భాంధవులుగా నోపుదురు. దుఃఖకరంబగు నాచరిత్రంబును గరుణాళువులగు తమకు వినుపించి నూతనసంతాపంబు గలిగింపజాల. అయినను దుఃఖము చెప్పకొనినగాని కొంత యుపశమింపదు. వచించె ద వినుండు.

నేను కోసలరాజు పుత్రికను. కొసల్య యనంబడు దాన. అయోధ్యాధిపతియగు దశరథునికి మాతండ్రిచే వాగ్దత్తనై నేడు జరుగంగల నా వివాహమునకు మంగళ ద్రవ్యములచే నలంకృతనై నాతండ్రియింట నిద్రించుచుండ రావణుడను దురాత్ముఁ డేలొకో నన్ను చోరవృత్తి దొంగిలి, లంకకుందెచ్చి, యీపటికాంతరమున నన్ననిచి, యొక మొసలి రక్కసుని భద్రంబుగ సముద్రంబునం దాచు మనియె. ఆ నిశాచరుఁడు, నేనున్న పెట్టియను గుటుక్కున మ్రింగి గర్భమునదాల్చి సముద్రమధ్యమంబున కేతెంచి,

యీ లంకాతీరంబున నన్నునిచె. ఇదియ నావృత్తాంతంబు. తొల్లిటి జన్మంబున నేజేసినపుణ్యపరిపాకవశంబున నీయాప త్సమయంబున నన్నోదార్చిన పుణ్యుల దర్శనంబు నాకుశుభ సంధాయకంబుగా నోపునని విన్నదనంబునఁ గన్నీరు మున్నీరు గ విలపించు నక్కన్నియ నెన్నియో తెన్నుల మన్నించి యూ రడించి సుమంత్రుం డిట్లనియె.

అమ్మా! ఇది నీకు సంతోషసమయముగాని చింతా సమయముగాదు. దైనయోగమును దప్పింప నీశ్వరునికైన శక్యంబుగాదు. ఈరాజపుత్రుండు నీనరుండగు దశరథుండు. నేను సుమంత్రుండనబడు బ్రాహ్మణుండ. ఈతని యమా త్యుండను. వసిష్ఠుండు నిర్ణయించిన వివాహమంగళ ముహూ ర్తమమోఘము. అని తమ చరిత్రముగూడ వినిపించి సుము హూర్తకాల మతిక్రమింపకుండ సుమంత్రుం డవ్వధూవరులకు గరగ్రహణ విధానమును నడపించి మంగళాశీర్వచన పూ ర్వకముగ నప్పేటిక, నవ్వధూవరుల, నునిచి తానుగూడ దానంజేరి యుండెను.

అంత నట లంకాపట్టణంబున రావణుండు వసిష్ట నిర్ణే తంబగు ముహూర్తకాల మతిక్రమించుటంజేసి, యుత్సాహ పూరిత మనస్కుండై తానొనరించిన ఘనకార్యంబునకుఁ దనలోఁదాను మురియుచుండ మరల నారదుం డామార్గం బునంబోవుచు రావణుం జేరంజని సఫలమనోరథుండవైతివే?

యని ప్రశ్నింప, రావణుం డిట్లనియె. అజ్ఞులు గొందఱు విధిని
దాటరాదందురు. అదియెల్లఁ గల్గ. ప్రబలమగు పురుషకార
మును దైవబల మతిక్రమింపఁజాలదు. దాని కీదశరథవివాహ
మే తార్కాణము. వసిష్ఠముహూర్తబల మేనీటఁగలసినది.
కౌసల్యాదశరథులకుఁ బరిణయమెందులకుఁ గాలేదు? అని
పరిహసించు దశకంధరు నంధత్వంబునకుఁ జింతించి నారదుం
డిట్లనియె. రాక్షసేశ్వరా! వసిష్ఠు డమోఘనచస్కుఁడు.
నాచిత్తంబునకుఁ గౌశల్యాదశరథులకుఁ బాణిగ్రహణంబు
జరిగియుండునని గోచరించుచున్నయది. అనవుడు రావణుం
డదరిపడి, యది యసంభవము. పెండ్లికిం దర లిపోవుచున్న
దశరథుని, సపరివారముగ సరయూనదిపాలు చేయించితిని.
కౌసల్యను మహానక్రంబు గర్భంబున నునిచి సముద్రమధ్య
మంబున డాచితిని. ఈ వధూవరుల కెట్లు సంఘటనంబు
సిద్ధించు? వసిష్ఠునియెడ నీకుంగల విశ్వాసంబున సట్లు వచిం
చితివిగాని ఈ పాణిగ్రహణముమాత్ర మెన్నటికిని సిద్ధించు
నదిగాదు. నా పురుషకారమును నీవే ప్రత్యక్షమునఁ జూచె
దవుగాక.” యని సముద్రమధ్యస్థుండగు నక్రముఖుని నత్వరం
బుగ రావలసినదిగా వార్తనంపెను. అంత నా నిశాచరుండు
పగతునితోఁ గలహంబు గట్టిపెట్టి సంభ్రమంబున నాద్వీపం
బునకుం జని, మాపేటిక నెప్పటియట్లు తన గర్భంబునం
దాల్చి, వచ్చి, లంకేశ్వరుపాదంబులకడనుంచి, నమస్కరించి

నిలువంబడియె.

అంతట రావణానుజ్ఞాతుండై కుంభాండుండను నిశాచరుం డాపేటిక మూతం దెఱచునప్పటి కందు పురోహిత యుతంబగు కౌసల్య దశరథుల పాశేగ్రహణ మహేమాత్మవం బెల్లరకుం దెల్లంబుగఁ గనంబడియె.

అంతట రావణుని మనంబున నద్భుత విషాదంబులు ముప్పిరిగొన నివ్వెఱపాటున గొంతనడి దిలకించి, నక్రము ఖుంజూచి క్రోధారుణంబులగు నేత్రంబుల బొమముడిపాటులు సెలంగ నిట్లనియె. ఓరీ! నక్రముఖా! నీ వొనరించిన యక్రమం బెద్దియేని యుండనోపు. కాకున్న నీగర్భంబుననున్న యీపేటికాంతరంబున కీపురుష సమావేశంబెట్లు సిద్ధించు? జరిగినదెల్ల యధార్థంబుగ వచింపలేని వధార్హుండనగుదువని న నాతండు గద్గడ స్వరంబునఁ దానాపెట్టియను, దివ్వెగట్టున నునిచిన మనవి సవినయంబుగ నెఱింగించెను. అది విని నారదుండు, రావణా! యిది వైవయోగంబు. నీవిప్పుడెన్వరియెడ నెట్టి యాగ్రహంబు వహింపఁ బనిలేదు. ఎన్నఁడో జరుగంబోవు ననర్థంబునకు నేడే ప్రతిక్రియఁ జేయనక్కరలేదు. సరుల నరిసెముక్కలవలె నమలంగల నీకొక నరునివలన దొసఁగు బొసఁగుననుటను నీవు విశ్వసించుటకు నాకు వింతయగుచున్నయది. చాలుఁజాలు. నీవిట్టిచింత నావంతయేని స్వాంతంబునకుం దగులనీయకుము. అయినను

ననర్థహేతువగు నీవేటిక యిటనుండం దగదు. ఇది నీకు
సేమంబుగాదు. కావునఁ దత్క్షణంబ దీని నీసేనకులచే నయో
ధ్యం బెట్టించి సుఖంబుండు మనవుడు, నట్లచేయుదునని
కుంభాండుని కానతిచ్చిన వాఁడు, మహాప్రసాదంబని యార
తనపుఁబెట్టియం దలఁదాల్చి భద్రంబుగ నయోధ్యంజేరి
యట నర్థరాత్రంబునడించి తన నివాసంబునకుం జనియె.

అంతకుమున్న సరయూనిమగ్నంబగు నౌకనుండి వసి
ష్ఠాదులగు మునలు తమయోగబలంబున జలంబుల నుత్తే
రించి యయోధ్యం జేరిరి. దశరథుని బంధుమిత్రపరివారం
బులును, విధిబలంబున నపాయంబుఁ జెరిగ నిజనివాసం
బులకుం జనిరి. మరునాఁడు వేకున నెల్లరు దశరథునికిఁ జూ
జనుదెంచి యవ్వధూవగుల గజానూషుల గాచించి కాశ
మాన్దంబున మగగళితౌర్యనాదపూర్వకంబుగ నూరేగించి
రాచనగరునఁ బ్రవేశంబు సేయించిరి. సన్నుతలు మగళా
శాసనములతోఁ గొనల్యా దశరథులకు యథావిధిగఁ బరీణ
య మహూర్తవంబు సేయించిరి.

13. తానొకటి తలఁచిన దైవము మఱి యొకటి తలఁచును.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ధర్మపద్ధతిబోవని దుర్మతులను

దమ యధర్మమె శిక్షించు,ఁ దప్పదెప్పుడు

తానొకటి మానవుఁడు మదిఁ దలఁచుచుండ

దైవము మఱొండు డేందానఁ దలఁచుచుండు॥

ఇప్పటివలెగాక పూర్వము మనదేశమున జన సామాన్యమునకు విద్య చాలకొఱవనడి యుండెడిది. విద్యావ్యాపనమున కవకాశములుగూడ. జూల దక్కువగనుండెడివి. గ్రంథసామగ్రియు మిగులఁ గొలది. కావున విద్యాభిలాషులెవ్వరో యొక గురువునొద్దకుఁబోయి కాయకష్టములకోర్చి వారి సేవించి విద్య గఱచుచుండెడివారు. కఱచు విద్యయెల్ల జహ్వగ్రమునగుండవలెను. గ్రంథము లొకరి ప్రతినొడి యొకరు స్వయముగ వ్రాసికొని చదువవలయును. అట్టి గ్రంథములకొఱకు దాహల నాశ్రయింపవలెను. వారియొద్దనే యుండి యాగ్రంథముల వ్రాసికొనవలెను. పరగ్రామనివాసము చేయవలెను. భోజనాది వసతుల కాయాసపడవలెను. పురుషుల గతి యిట్లుండ నిక స్త్రీలయందు విద్యావ్యాప్తి కసలే యవకాశము లేదని వేర వ్రాయనక్కరలేదుగదా?

గురువుల కుటుంబభారమును భరించి, వారిం గొనివచ్చి, యాస్థానములయందుంచి విద్య నేర్పించెడి యేమహారాజుల కుటుంబములోని మానినులకో విద్యాలాభము గలిగెడిది కాని, సామాన్యకుటుంబములయందలి మందగమనల కందలి సారమయిన నించుక లభించెడిదికాదు. అక్కలంబున రాజులకుఁగూడఁ బండితులన్నఁ బరమాదరము. వారెయ్యది సెప్పిన నది వేదవాక్యము. వారే భూలోకదేవతలని పూజించుచుండెడివారు. వేయేల? యాహారనిద్రాది వ్యవహారంబులఁగూడ వారి యానతిం దలఁదాల్చి మెలంగుచుండెడివారు.

అట్టియెడఁ గుంటలదేశాధిపతియగు ననంతవర్మయను నారాజేంద్రుఁడు సంతతి లేక చిరకాలం బీశ్వరాధానంబునఁ గాలంబువుచ్చి, దైవానుగ్రహంబున నొక్క పుత్రికంగనియె. ఆబాలిక చంద్రకళ నోలె దినదినాభివృద్ధి జెందుచుండుటం జేసి కళానతియను నన్వర్థనామబిడి యల్లారు ముద్దుగఁ బెంచుకొనుచుండిరి. ఆమె విద్యాభ్యాస వయస్కయయ్యెను. సకలవిద్యాపారంగతుఁడగు సోమశర్మయను పండితు నొకరుని బహుమానపూర్వకంబున నారాజేంద్రుండు కొనివచ్చి తన యాస్థాన పండితునిగఁ బరిగణించి గృహపాఠశాలాది వసతుల నేర్పఱచి తన పట్టణంబున నివాసంబు నేయించి తన గారాబుపట్టి నాయంతర్ముఖునిచెంత విద్యాభ్యాసంబున

కు నియమించె. అక్కన్య యనన్యసామాన్యశేముషీ విశేష
 విభాసితయై భయభక్తి వినయాది సద్గుణములకు నిధానమై
 దినదినంబును గురుసదనంబునకుంజని పనిబూని చదువుకొను
 చుండెడిది. సోమశర్మ యీ బాలిక కక్షరాభ్యాసము సే
 యించి వర్ణసమామ్నాయమును బోధించెను. పిమ్మట ద్వ్య
 క్షరత్యక్ష్మరచతురక్షరాది పదముల నేర్చి పుస్తకముం
 బట్టించి వాచకముఁ జదివించెను. తరువాత సంస్కృత శబ్ద
 ముల వల్లెవేయించి బాలరామాయణముఁ బఠింపఁజేసె.
 శ్రీమద్రామాయణముం జెప్పట కారంభించి పూర్తిగావించె.
 అనంతరమున నైఘంటికజ్ఞానముం గలిగించి కావ్యములను,
 నాటకములను, జగపూగ్రంథములను, నలంకార పుస్తకంబు
 లను జదివింపఁ జేసె. విద్యాభ్యాసావసరంబుల నాపెచ్చేయు
 సంప్రీత్యముల కుత్తరంబులు సెప్పటకు దనకే, దుర్యోధ
 మగుచుండెడిది. ఆమె యసమానధారణా పాటవంబునకు
 గురువు మిగుల నబ్బురపడుచుండును. ఈయలంకారవతి
 నెవ్వఁడు చెట్టనట్టునో వాని భాగ్యము వర్ణనాతీతముగదా?
 యనుకొనుచుండును. తగిన యన్నములోనికిం దగినకూర
 దొరకదనునట్లే కళావతికిం తగిన మగఁడు దొరకునో దొర
 కఁడోయని చింతించుచుండును. ఇట్లు కొంతకాలంబేగునంత
 కాలతాంగికి యశావనావిర్భావంబుగలుగుటంజేసి విద్యా
 భ్యాసంబునందలి యభినివేశంబు క్రమంబుగ సన్నగిల్లఁ

జొచ్చెను. గురుగృహంబునకు రాకపోకలు తగ్గించెను. పిమ్మట నాపె తలదండ్రులు, తమ కొమరితకు నిష్కపటముగ శ్రద్ధాఘ్నై విద్యఁ గఱపిన సోమశర్మకు గురుదక్షిణ నొసంగవలయునని నిశ్చయించి బంగారుపల్లెరంబున వేయి సువర్ణ ముద్రికలును, చీనిచీనాంబరంబులును, శాలువులును, కుండలాది సువర్ణాలంకారంబులును, ఫలపుష్పతాంబూలాదులును, చందనఖండంబులు మున్నగు గౌరవార్హంబులగు కానుకలుంచి, కళావతిం దిలకించి, యమ్మా! గురువు పితృ సమానుఁడు, విద్యాదానముఁ జేసిన మహానుభావుఁడు. సర్వదాశిష్యజనములకుఁ బూజ్యుండు. ధనదాతకంటె జ్ఞానదాత యత్యుత్తమండు. జ్ఞానము మూఁడవనేత్రమునంటిది. అట్టి జ్ఞాననేత్రములేనివా రంధ్రప్రాయులు. మంచి చెడుగుల బోధించుచు జీవనయాత్రయం దనుక్షణంబును, విశ్రాంతి స్థానమగునది విద్య. సౌఖ్యము నొసంగునది చదువు. దుఃఖంబుల నెల్ల దూరముచేయునది సారస్వతము. అట్టి యత్యుత్తమంబగు విద్యానిధానము సోమశర్మ నీకనుగ్రహించె. నీకతండు సర్వదా పూజ్యతముండు. ఆతని ఋణమెన్ని విధములైన మరలించుకొనఁ జాలము. అయినను మనశక్తికొలఁది గురువునకు విద్యాదానంబునకుండగు పారితోషిక మొసంగవలసియున్నది. కావున నీభూరిదక్షిణంగైకొనిపోయి గురుపాదంబుల సన్నిధినుంచి, నమస్కరించి, యాశీర్వాదంబులబడసి

శేలవు గైకొని రమ్మని యా సువర్ణభాజనంబు నాలతాంగి
హస్తపద్మంబున నుంచుటయు, నాకళానతి పరితోషంబునం
గైకొని వెడలి గురుగృహంబునకుం జని యాసోమశర్మ
పాదంబులకడ నాపల్లెరంబుంచి నమస్కరించి, ఆర్యా! కొం
డంతదేవునికి గోరంత పత్రియన్నట్లు నేనొసంగిన యీ య
ల్పంబగు దక్షిణ సంగీకరించి యాశీర్వాదించి శేలవొసంగి
నన్ను గృతార్థురాలిం గావింపవేడెద. అనుటయు నాపండి
తుం డయ్యండజయాన యఖండ సునూపసౌందర్యాదుల
కచ్చెరువడి మోహవేశంబున నిట్లనియె. తోయజాక్షీ! నీకిది
నాయమే? ధనము నపేక్షించి నీకు నేను విద్యగఱపితినా?
నాకిది ప్రధాన ప్రయోనంబుగాదు. నీకు విద్యావినయం
బులునేర్పి నీవలన సంసారసుఖంబుల ననుభవింపఁదలంచితిని
గాని యీస్వల్పలాభంబును నేఁగోరలేదు. కావున నాయా
జ్ఞానుశారిణివై నాకు గృహిణీధర్మము నవలంబింపుమనియె.
అమ్మాటల కాబోటి చిత్తంబునఁ జింతించి, గురువగుటం
దిరస్కరింపనేరకయిట్లనియె. “అంతర్ముఖులకిది ధర్మముగాదు.
విద్యాదాతయు, నన్నదాతయుపితృసమానులు. నేను మీకు
బుత్రికవంటిదానను, సౌశీల్యము మీరే గ్రంథమూలముగ
నాకు బోధించి, నన్ను గామించుట చాల శోచనీయము.
మీకార్యధర్మములను నేను బోధింపవలంతినిగాను. ఇయ్యది
కేవలమును నింద్యము. నన్ను వాత్సల్యంబునఁ దిలకింపందగు

ను గాని వాల్లభ్యంబునఁ జూడందగదు. సద్విషయంబులఁ దమయానఁ దిరస్కరించుదానంగాను. ఇది యసద్విషయము. నాభావ్యభివృద్ధిగోరి కుమారికవలెం దలంచి దీవింపుఁడు. పండితమండనులగు తమ చిత్తంబున నీప్రాకృత విషయంబులకుఁ జోటీయందగదు. గురుశబ్దంబునకుఁ దండియను నర్థముఁ గల్పించిన తొల్లిటి మహానీయులు వందనీయులు. నేఁ బోయివచ్చెద సెలవొసంగుఁడు.” అనిన నాసోమశర్మ నీకిది ధర్మముగాదని యావనితకరంబునట్టి న నామె తప్పించుకొని తిన్నగఁ దనరాణివాసంబునకుం జనియె. సరియే? పొమ్ము. నీ గర్వంబునకుం దగిన ప్రియశ్చిత్తంబునేగోవించెదగాక యని దురాగ్రహగ్రస్తుండై పట్టుతప్పిన యురగంబువలె నిట్టూర్పుపుచ్చుచు, సమయంబునకు వేచియుండెను. ఆ బాల సుశీల యగుటండేసి తనకుం జరిగిన పరాభవమునింట నెవ్వరికిం జెప్పినదికాదు. అంతఁ గొంతకాలంబున కాకాంత పుష్పవతియగుటయు, నక్షత్రాదికంబుం బరిశీలించుటకు రాజేంద్రుండు సోమశర్మకు వార్త నుపించెను. అంత నీ పండితుండు రాజాస్థానంబునకుం బోయి రాజానుజ్ఞానంబున యా రాకన్నియ యార్తవతిధివారాదులం బరిశీలించి మీ సమేషంబుల లెక్కించి మొగంబున విన్నవనంబుదోడ మిన్నకుండెను. ఆతని ముఖవైఖరిం బరికించి కొంచము సందియంబున రాజేంద్రుండు, ఆర్యా! ఏమట్లు విచారించుచు

న్నారలు. ఎద్దియేని దోసంబున్న శెలవొసంగుడు. శాంతి
 నొసరించుకొందుము. నావుడు రాజేంద్రా! ఈదోషం బె
 న్నిశాంతు లొచరించినను నినర్తించునదికాదు. మహాదో
 షము. ఈ నక్షత్రదోషంబున ఋతుమతియగు నతివగల
 గృహస్థులందఱుఁ గ్రమక్రమంబుగ నశించెదరు. ఐశ్వర్యం
 బెల్ల నంతరించు. ఆపదలు కాపురంబుసేయు. ఈదోషంబుప
 శమించుట కొక్కశాంతి క్రియగలదు. అయ్యది ప్రత్యక్షం
 బుగ నీకు వచ్చుచుటకు నాకు నోరాడకున్నయది. అనుట
 యు రాజు భయవిచారంబులు మనంబునఁ బెనంగొన నిట్ల
 నియె. అయ్యా! మీరు మాకు పరమదైవమని భావించుకొ
 నుచున్నారము. నాసేమముంగోరి యేమియు సంశయింపక,
 కలతెఱంగులయు నానతీయవలయును. ఎట్టి కష్టంబైన నీ
 దోషమును బాపుకొనఁదలంచితిని. నిశ్చంకముగ యధార్థ
 ము వచింపుడని ప్రార్థింప, నానిర్దయుడిట్లు వచించెను. నీ
 కుమారిక నొక పెట్టియంబెట్టి, నదీమధ్యమంబున విడువవల
 యు. ఇయ్యదియ, దీనికిదగు శాంతికర్మము. చీరకాలము
 విద్యావినయాదులు గఱపిన నేనే నామాటలతో నిట్లు
 వచించుటకుఁ జాలచింతించుచున్నాఁడను. అడిగినప్పుడు
 యధార్థము వచింపవలయుగావునను, ప్రభులసేమ మాశ్రి
 తులకు ముఖ్యమగుటను జెప్పకఁ దప్పినదికాదు. కావున నీవీ
 యర్థరాత్రంబున నీశాంతివిధానంబు నడిపింపవలయును. దీని

కాలస్యము సేయందగదు. అనవుడు తేఁడు దుఃఖాక్రాంత
తుండ్లై పుత్రికామోహంబునఁ గొంత చిహ్నాచి కన్నుల
బొప్పకణంబులురాల నట్లసేయుమనని యంతఃపురంబున
కుంజని తనరాణిగాఁగి యీ దుఃఖివార్త వచించెను.
ఆరాజదంపతులుపరిపరివిధంబులవాపోయి, వాపోయి, చేయు
నదిలేక పుత్రికామోహంబువికువంజాలక నిద్రాపరవశయగు
తనయం గొగలించుకొని దుఃఖిచి మంతనంబున నొక సేన
కుని రావించి, యొక మందసంబున రత్నాలకారాలాకృత
యగు నా సుందరీరత్నంబునుంచి యీ పట్టణప్రాంతంబునం
దలి నదీమధ్యమంబునఁ గీని విడుమనిననతఁడల్లు గొవించె.

ఇట నోమశర్మ తానఁ చేసిన మోసంబుకు నొసఁ
చుచు, నదీప్రవాహమార్గంబున నిర్జనప్రదేశంబుకు మీ
రంబుగఁ బోయి తీరంబున ముడిసాపు రాక్తికై వేచియుం
డెను.

ఈ సమయ విజయ సేనండునా రాకొమరుఁ డొక్కఁ
డా రేయి నరణ్యంబునకు మృగయావిహారంబున కేతెంచి
కూరమృగంబుల సంహరించి ప్రాతఃకాలంబున కానదీతీరం
బునకుం జనుచొచ్చుటయు, నాపేటిక యాతని కంటంబడిన
సేనకులచే దానిఁ దప్పించి సిధానంబుఁ దెచ్చిచూచి నా
దు నిద్రించు రాకన్నియ యాతని కన్నులం బడియె. అంత
నాపెయుఁ మేల్కొని తన కర్మగతికిని, గురుని మోసంబున

కును, రాజపుత్రసందర్శనంబునకును, నద్భుతవిషాద సంత
సంబు లొక్కపరిమానసంబుం గలంచుచుండ నారాజసూ
నుండామె నోదార్చి చేయూత యొసంగి యామెందీసి నీచ
రిత్రొంబు వచిపుమని యనేకవిధంబుల బోధింప యెట్టకేల
కాకుటిలాలక యాగురుని కుటిలంబున నీంత పుట్టెనని తన
యుదంతం బాద్యంతంబుగ నాతనికి వచించెను. అంత నా
విజయసేనుండు దీనికిఁ జింతనొందకుము. దైవంబు ధర్మంబు
నంగలండు. నీకు భయంబులేదు. నిన్న భద్రంబుగ నీ జన
కుని సదనంబునకుం జేర్పించెద, నాతోడ రమ్మనిన నామె,
రాజనందనా! నేనిఁక గృహంబునకుం జననొల్ల. ఒక్క కుటి
ల చిత్తుని మాటవిని మోసంబని గ్రహింపక చిరప్రార్థితం
బగు సంతానంబునైన నాయాదిని ప్రేమంబున సైతిము
దూరముగ దోచి నన్నర్థరాత్రొంబున నవిచారిత్రుండై
నదిం ద్రోయించిన పరాధీనుండగురాజపుత్రీకనని చెప్పకొ
నుటకుగూడ సిగ్గులుచున్న నేనారాజు గృహంబున నెట్లు
నివసింతును. ఇఁక నేటితో నాకు నాపుట్టినింటిలో ఋణము
తీరినది. నేనయ్యెడకుఁ బోవంజాల. కీమలో మేలొనఁగూడి
నట్లు నాభాగ్యవశింబున నీదర్శనంబు లభించె. నాకు నీవు
ప్రాణదాతవు. కావున నాప్రాణేశ్వరుండవని భావించుచున్న
దానను. దయామయుండవగు నీవు నాప్రార్థనం బంగీకరించి
నన్ను జేపట్టిన, సత్తాసంబున నీకర్థాంగి నై తోడునీడవోలె సం

చరించి గృహిణీధర్మంబునిర్వర్తించుకొనియెదను. లేదేని
 యా సదీప్రవాహంబున కాత్మార్పణంబుఁ జేసికొని జీవ
 యాత్రికు స్వస్తి చెప్పకొందును. ఇదియ నానిశ్చయము.
 నాయీ ప్రార్థనంబు నీకు ప్రతిబంధకంబగునెడల మోమోట
 మిలేక యున్నదున్నట్లు వచింపందగు. నీయుణంబు నేనెన్ని
 జన్మంబులకైన నీగంజాలుదునే?యని బాష్పకణంబులు కపో
 లఫలకంబులంజార నేడ్చుచున్న యయ్యన్నలమిన్న మృదు
 మధుర వాగమృతంబు కర్ణపుటంబుల కాప్యాయనంబుఁగల్పిం
 ప నిశ్చేష్టుండై విని చిత్తింబున జాలిగదుర “తరుణీ! నీ
 చిత్తింబునకుం దగిన ఘోరవ్రత సుషుప్తము. నీప్రార్థనంబునకు
 నేనెన్నడును వెనుదీయువాడ౯గాను. నిన్నుఁ బరిగ్రహించు
 టకు నాకెట్టి యాటంకింబున లేదు. నీయచ్చనచ్చిన చొప్పు
 న మెలంగుదును. ఇది దినక, నేనవివాహితుండన. నీవు
 నాకు ధర్మపత్ని నేగాక పెట్టిమహిషివియు నగుదువు. నీయాభి
 జాత్యము నాకుసహనంబు గల్పించె. నాకెట్టి సందియంబు
 నులేదు. నీయట్టి యుత్తమకులీసయు, నిద్యావతియు, భూవన
 మోహనియునగు నిల్లాలు లభించుటకు నేను తొలిజన్మంబున
 నెట్టి గుట్టల దిట్టతనంబునఁ దపంబాచరించిపినో గోచరింప
 కున్నయది. నిన్నాపత్నిముద్రంబునూడి యుద్ధరించిన యీ
 కరంబు, నీకు గార్హస్థ్యధర్మమార్గంబున నిరింతరంబు సౌ
 ఖ్యాకరంబగుఁగాక! రారమ్మ”ని తన జవనాశ్వంబుపై నా

మొం గూర్చుండఁ బెట్టుకొని, యాపెట్టియ నొక భల్లుకంబుఁ
బెట్టించి నదీ ప్రవాహంబునకు నెట్టించి, యధేచ్ఛంబుగ
సపరివారుండై నిజనివాసంబునకుం జనియె.

సోమశర్మయు నామందసంపు మందగమనంబునకు
విసువునొంది తహతహపడుచుండఁ గొంతవడికి దూరంబుగ
ప్రవాహమార్గంబునఁ గొట్టుకొనివచ్చు నాపెట్టియంగాంచి
యభిముఖుండైపోయి తన శిష్యుల, నదినిదించి దాని నొడ్డు
నకుం ద్రోయించికొనివచ్చి యొడ్డునంబెట్టి ప్రొద్దుగ్రుంకు
దనుక నటఁగాచియుండి శిష్యసహాయంబున నారాత్రి యా
పెట్టికిం దన గృహంబున నొక గదిం బ్రవేశంబు సేయించి,
శిష్యులబోవ నానతిచ్చి తన మనగంబున నిల్చి విశ్రాంతిచె
ను, మందసంబు గళగళంబు భాగ్యంబై తోఁచెడిని. అతంగి
యగు సయ్యబల యింత భాగ్యంబై తోఁచుటకుఁ గతంబు
తోఁడకున్నయది. ఒకిటికానోపు, లేకలేక కన్న కాన్పగుట
దనయా వియోగము సహింపజాలక ప్రేమపాశంబుం ద్రెం
పుకొనలేకఁ దలిదండ్రులపెతోఁగూడఁ గొన్ని రత్నాభర
ణాదులునా, ధనంబుమున్నగువాని సమగదనంబునఁ బొందు
పఱచియుండబోలు. కానిదో నివృత్తభారంబుఁకుఁ గారణంబు
మఱియొందు గానరాదు. ఇక్కాగలెక్కింకొనకుకఁ గొంతపశ్చా
త్తాపము జనింపచచ్చును. అయ్యోముగక యెవలమఱు
లనుక్షణమును మారుచుండును. కావున నాయందనురాగ

మయిన గలిగియుండవచ్చును. లేదుబో? నంటయింటికుం
దేలిది యింక నెచ్చటికిఁ దప్పించుకొని పోవఁగలదు. ఎట్లయి
న నీభామిని నాకామిని. నాకొట్టె నేటిలోఁ బడినది. ఒరు
లెవ్వరు దరికిఁజేరకుండఁ దలుపులు బిగించి యీకాంతన
నునయించి యెట్లయిన నంగీకరింపజేసి స్వాధీనగాఁజేసికొని
యెడంగాక! యని నిశ్చయించుకొని, కనాటంబులు బంధిం
చి, యంధకారంబు ధురంబగు నాగదియందలి మందసంపు
బీగంబుం దెఱచి యందుఁ జేయి జూనిసిన బిరుసు వెండ్లు
కలు చేతికిఁ దాఁకెన. అభ్యంగన మొనరించిన చమనీ కచ
శిరోజంబులుగా వగచి, లేలెమ్ము. చూడంబు వహింపకుము.
నాపాణి గ్రహించి కంఠానింగనంబు గావింపుము. జాల
మేల? నాకు నీవు ప్రాణేశ్వరివి నాయకప్రాణంబులతో నేను
నీయధీనుండను. నీవు కడుంగడు నాకలిఁగొనియుందువు.
రుచ్యంబగు నాహారంబుం గ్రహింపుము. అని చేతికిం దొర
కిన కేశంబుల గ్రహించి లేవదీయ యత్నించెను. అంత
క్షుధాతురంబగు నాన్యస్త భల్లుకంబు గాంగుమని లేచి నిగ
యద్వారంబు బోలిన తన వత్సంబుం దెఱచి యాని
భుజంబుంబట్టుకొని, నఖభీకరింబగు లెన ము గాలిచే నాతని
కంఠానింగనంబొనరించి మారనంబు జిల్పి చూపిని యను
సదనంబున కనిచి చూపాపాయనంబుగ భుంజె.

14. పెద్దల నవమానించుట ప్రాణహాని, దెచ్చును.

—:0:—

కం॥ భరణీఖండమునెల్లెడఁ

బరిపాలనమాచరించు పార్థివుడై నన్

బరమపవిత్రుల నవమఘ

పఱచిన నాయుష్యహాని నడయుటయరుదే?

పూర్వకాలమున భరణీఖండమును బరీక్షితుడను
మహారాజు పాలించుచుండెను. ఆతఁడు ధర్మబుద్ధితోఁ బ్రజ
లనుగన్న బిడ్డలవలెఁ గాపాడుచుండువాఁడు. ఒకనాఁ డాతఁ
డడవికింబోయి క్రూరమృగంబుల వేటాడి దప్పిగాని శమీ
కుడను నొక ముని యాశ్రమంబునకుంబోయెను. ఆముని
వరుండు తపోనిషం దగిలియుండుటచే నీతనికి దగు సత్కా
రమొనర్చియుండలేదు. దప్పిబాధచే తహతహలాడు నీ
తేఁడు, ముని తనరాక నెఱింగియు, నెఱుంగనివానివలె నటిం
చుచుఁ దనకుఁ బానీయంబులిచ్చి గౌరవింపలేదను కోపము
న, నాతని తపోమహత్వము నెఱుంగఁగోరి, యటఁ జచ్చి
పడియున్న యొక పామును దన వింటికొనతో నెత్తి యా
తని బుజముపయింబెట్టి పోయెను.

ఈవిషయమును మారమునందున్న శృంగియను,
నమ్మునికుమారుడు కొండలు మిశ్రులచేవిని నచ్చి, యా
పాముంగాంచి, కోపించి, యిట్లు మాతండ్రి ననమానించిన
రాజు, నేటి కేడవదినమునఁ బాముచేఁ గలువఁబడి చచ్చు
నని శపించెను. కొంతనడికా శమీకమునీంద్రుండు తపము
చాలించి కన్నలు దెఱచిచూచి తన భుజమునందలి సర్పశవ
మును దీసి పాటనైచి, తన పుత్రుగాంచి, నాకంతభాగమున
కీసర్పమెట్లు నచ్చినదని యడిగెను.

పక్షిక్షిణుడను రాజునచ్చి యాసర్పశవమును నైచె
ననియు, నాతనిపని కేడుదినములలోఁ జచ్చునట్లు శపించితి
ననియు నాతఁడు తండ్రికిఁ దెలియఁజెప్పెను.

అందులకు శమీకుడు సాలఁ జిగిరించి యయ్యో!
కుఱ్ఱా! యెంత పాపకార్యముచేసితివి? ఆమహారాజు పరమ
పుణ్యుడు. దైవభక్తాగ్రేసరుడు. కృష్ణాక్షిణీకమును విడి
పోయినను, లోపములేకుండ ధర్మదేవతను నాలుగు పాదము
లచే నడపించుచు రాజ్యమేలుచున్న ప్రజారంజకుడు. అశని
కెంతయాపదఁ దెచ్చితివి? లోకమున కెంత యపకారమొన
ర్చితివి? న్యాయమార్గమునఁ బాలించు రాజు లేకున్న మన
తపములుమాత్రము గ్రూరులు సాగనిస్తురా? అశని ద్రోహ
మునకు మించిన శాపమిచ్చితివే? శపించుటయే గాని యుప
సంహరించుటకుం దగుశక్తి యింకను నీకలనడలేదే? నేనిప్పు

డేమిచేయుదును? కొలది యపకారమునకు ఘోరశిక్షవిధించిన పాపఫలము నజ్ఞుడనగు నీడ్వారమున నేననుభవింపనలయుఁగాబోలునని తనయుని మందలించి, యీవార్త రాజునకు మున్నగ నెఱిగించుట యోష్పనని భావించి తన శిష్యునొక్కనిం బిలిచి యారాజున కీవృత్తాంతముం జెప్పి రమ్మని పంపెను.

అంత నొకడొ ధూపాలుని కడకుంజని తనగురుని యానతిని విన్నవించెను. అందుల కామహీశతి మహాపరితాపమున, నక్కటా! యెంత జెలివిలేసినవాడనైతిని? మహాత్ముల కపరాధముచేసిన పాపము న్యన్యముగఁబోవునే? నాకుం దగినశిక్ష లభించినది. ఎన్నడును లేని యీవిపరీత బుద్ధి వినాశకాలమునకు నాకుఁ గలిగినది కాబోలును. అని చింతించి, తనరాజ్యమును గుమారుడగు జనమేజయుని కొప్పగించి వైరాగ్యమున నీయేడుదినములును గడపి, యీ శ్వరధ్యానపూర్వకంబుగ దేహమును విడిచి కైవల్యముం జెందెదఁగాక యని యొక నవీరమున నిరాహారంబై యుండెను.

ఈ వృత్తాంతము నెఱిగి మునీంద్రులెల్లరు నారాజుని సమీపమునకు విచ్చేసిరి. వారిలో శ్రీశుకుండను మహర్షిఁ గాంచి యారాజుచంద్రుఁడు, “మహాత్మా! ఏడు దినములలో ముక్తిబొందు నుపాయమేదయిన నున్నయెడలఁ నాకుం

జెప్పి కృతార్థు నొనర్పవలయును." అని ప్రార్థించెను. అగ్రత
నమ్మునివరుగఁగు వల్లెయని, తొల్లి నన తండ్రియగు వ్యాస
భగవానునిచే. దనకుఁ దేశింపఁబడిన శ్రీమద్భాగవతము
నాని కుఁడదేశించెను. దానిచే నారాజుఁడ కృతార్థుఁడై ని
ర్యాణమున కెదురు సూచుచుండెను.

ఇంతలోఁ దన తండ్రికిఁ గలుగఁగన్న యాపదను
బ్రయమ్ముతో నివారినవలయునని యెంచి దనమేజయుఁ
డొక సముద్రమధ్యమును తాతికంబమొకటి గట్టించి దాని
పై నొక సాధమును నిర్మింపఁజేసి తండ్రియగు పరీక్షిత్తుని
సప్తమదినసగలున నందుఁ బ్రవేశింపఁజేయించె.

విప్రశాపప్రేరితుఁడై తక్షకుఁడను సర్పరాజు నాయు
సాతాళిమునుండి బయలువెడలి యొక యరణ్యమార్గమునఁ
బడి నచ్చుమండెను. అగ్రకుమ్ముఁ, చుర్రొగలముచే సర్ప
దమ్ముఁడగు రాజును వింశతియ సమస్తాఁడగు కన్యపుత్రును
దేవమాంబోత్తుని దేవేంద్రుఁడు స్వర్గమునుండి పంపించెను.
ఆకన్యక తక్షకులిగుఁడు నాయుడపొంది ఎచ్చుత్రోవలోఁ
గలసికొనిరి. వారరుచురికి నొక సర్ప ఋణము జటిగెను.

తక్షకుఁడు:-అ మిగ్గా! నీ నెచ్చటనుండి ఎచ్చుమంటివి? ఎచ్చ
టి కేగినా?

కన్య:-స్వర్గమునుండి నచ్చుమంటి. హస్తపురిమునకుఁ బో
వలయును.

తక్ష:-ఎందులకు?

కశ్య:-పరీక్షితుడను గాజ చంద్రుడు నేడు తక్షకసర్పము
చే గలువ బడునట. నామంత్రబలమున నాతని
రక్షింపఁగోరి పోవుచుంటిని.

తక్ష:- (నవ్వి) తక్షకుడు కలుచుటయును, నీవు బ్రతికించుట
యునా? ఎంతవింత?

కశ్య:-ఏమి? బ్రదికింపనే లేనుగా?

తక్ష:-కాంటు పడినపిమ్మట రూపముండినఁగదా? మంత్రశక్తి
యుపయోగము?

కశ్య:-రూపమేముండదా? తక్షకుని విషమంత తీవ్రమయిన
దేమి?

తక్ష:-అది విషమని పిలువఁబడు కాలాగ్ని. ఒక్క రక్తపిందు
న నదిచేరినమాత్రమున భస్మము సేయును.

కశ్య:-భస్మమైన నుగడునా?

తక్ష:-అందువలనఁ బ్రయోజనమేమి?

కశ్య:-అదియున్నను జీవింపఁజేయుటకు నాకుఁ బాలును.

తక్ష:-మంత్రశాస్త్రమున నంత సిఫుఁగఁడవా? ఏది? చూత
ము? నేనే తక్షకుడను. ఈమట్టివృక్షము గలచెద
ను. బ్రదికింపుము? (అని చెట్టును కాటువైచినఁ
జెట్టు భస్మమయ్యెను.) కస్యపుఁ డాభస్మమునుజేర్చి
యందుఁ దన కమండలూదకమును మంత్రించి

లెను. అంత నావటవృక్షము, తన కొమ్మలయందుండి . యాకులుగోసికొనుచున్న విప్రునితోఁగూడఁ దొల్లిఁటి యట్లు జీవించెను. అదికని తక్షకుఁడు భీతి జెంది, విప్రుఁఁడయ్యా! నీమహిమకు సంతసించితిని. కాని యిది బ్రాహ్మణశాసము తప్పించుట నీకు ధర్మముకాదు. విధి యిట్లున్నది. కావున నీ కమూల్యంబులగు మనులనొసఁగెదను. ఈయత్నమునుండి తొలగింతుమని యాశని కనేకరత్నము లిచ్చి వెనుకకుం బంపివైచి, తాను సముద్రతీరంబునకుఁ జని సువర్ణమయంబగు నిమ్మపాకు నాకారంబునఁగిరించి, క్షణమిది జలంబుందటఁచి నాచనగరు దరికిరిగి, సరపతిని తోఁభింపఁజేసి యాశని కిడికుం గొంపోఁబడి, తన్నాఘ్రాణించు నాశని సర్వహాసమునఁ గఱచి పంచత్వంబునొందించెను.

15. “మాట తిరుగ లేరు మానధనులు.”

—:0:—

అ॥ వె॥ జీవనంబును ధనమును జెడినగాని

యెడలెగాని కష్టముల మెన్నిపడినఁగాని

బహువిధంబుల ననమాసపడినగాని

మాటఁ దిరుగంగఁజాలరు మానధనులు॥

ప్రస్థాదుని మనమడగు బలియను నొక రాక్షస రాజు దేవేంద్రాది దేవతలను దన బాహుబలమున జయించి ముల్లోకములకును దాన చక్రవర్తియై లోకములను బాలించుచుండెను.

ఆతఁడు సకలలోకములను జయించి సంపాదించిన ధనముతో ననేక యజ్ఞము లొనర్చి విశేషముగ దానధర్మములఁజేసి వదాన్యశిఖామణియను కీర్తిని సంపాదించెను. అడిగినది తడవుగా కోర్కులనిడుటలో పుడుకుదుడుకుగూడ నాతని కీడు రాదనుట, యతిశయోక్తికాదు. అయిననేమి? సురల నతఁడు పురమునుండి తరిమి గిరికందరములు శరణమొనర్చి పరశత్తునయ్యెను.

అగుచే నానలు బృందారకులు నిందిరాప తీకిం దమగుండుం చెలుపుకొనిరి. అదితికస్యపులకు బుత్తుడనై పుట్టి మీయాపద, దొలంగింతును చింతింపకుడని దేవతల నోదార్చి యానారాయణుఁడు వా మనరూపమున నొక పుణ్యదినంబున నదితిగర్భమున జననమందెను. అట్లు జన్మించిన కొమరునికిఁ గన్యపప్రజాపతి జాత కర్మాది సంస్కారముల నెరవేర్చి యుక్తకాలమున నుపనయనముం గావించెను. అత నాచోట్టివడు గుపదేశమాత్రమున సకలవిద్యలం గ్రహించి భిక్షాపాత్రముగైకొని, నానాదేశంబులనుండి వచ్చుచుబోవు విప్రులంగాంచి యీ

(కాలంబున నడిగిన లేదన కిచ్చుదాత యెవ్వండని ప్రశ్నించెను. బలిచక్రవర్తి కీడయిన నదాన్యుండెందును లేడని వారెల్లరుం జెప్పచుండిరి.

అంతనొక శుభముహూర్తంబునం గదలి నర్మదానది యావలియొడ్డున నూతన యజ్ఞముం బూర్తిసేయుచున్న బలిరాజేంద్రుని యజ్ఞశాలలోనికి బోయి యచ్చటి పండితులతో సమస్తశాస్త్రంబులను వాదోపవాదములతోఁ జర్చించుచు వారలం జయించి, వారెల్లరు నీతని బ్రహ్మనర్చిస్తుచేఁ దిగోహితులై వింతతోఁ జూచుచుండ వారలం దప్పించుకొని యగ్నిలో నెఱుమమునర్చుచున్న రాజునడకుంజని యాశీర్వదించి నిలువంబడియెను.

అంత నయ్యజమానుండు లేచి నిలువంబడి యా బ్రహ్మచారికినమస్కరించి యిట్లనియె. అయ్యా! మీరెచ్చటినుండి వచ్చుచుండిరి? మీ నివాసస్థాన మెయ్యది? మీచేఁబుత్రవంతులైనధన్యులనామంబులెయ్యవి? మీరాకచే నేనుధన్యుండనైతిని. నాయజ్ఞంబు పవిత్రంబయ్యె. మీకుం గావలసిన కామితం బెయ్యది? యానతిండు. అది యెద్దియైన నిచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నాఁడను. అనిన నా మాయావటుఁ డిట్లనియె. రాజేంద్రా! నీవంశంబునకుండగిన మర్యాద నొసర్చితివి. నాకుఁ గడుంగడు సంతసంబుగలిగె. నేను బ్రహ్మచారిని. నాకొకచోట నివాసమనునదిలేదు. అంతటను నేనే

యుందును. సకలవిద్యలును నాకుఁ గరతలామలకములు. తప
మొనర్చుకొనుటకు నాయమగులతోఁ గొలుచుకొను
మూఁడడుగులనేల నాకుఁ గావలసి నిన్ను యాచింపవచ్చితిని.
ఇంతకంటె నాకు వలయు కామ్యమొకండులేదు. అనవుడు
నాబలిచక్రవర్తినగి, అయ్యా! నీవు బాలుండవు. పాపము?
అడుగుటయుఁ జేతకాదు. నాబోటి దాతయొద్దకువచ్చి య
డుగునదిదియా! చాలు. జాలు. ఇంకెద్దియైన నడుగుము.
అనిన నింకేదియు నాకనుగఁ దగినదిలేదు. అడిగినదాని
నొసంగి నాకోరికను జెల్లింపుము. అదియే నాకుబ్రహ్మాండము
అనిన నానదాన్యశిరోమణి యవ్విప్రబాలకుని పాదంబులం
గడిగి భూదానమొనర్ప యత్నించుచుండఁ బురోహితుండగు
శుక్రాచార్యుం డిట్లనియె.

రాజా! ఈతఁడు మాయా వటురూపమును ధరించిన
యాదివిష్ణువు. ఈతఁడు దైత్యులకుఁ బరమశాత్రుఁడు.
ఇంద్రసహాయార్థము వచ్చినవాఁడు. ఈతని కీదానమియ్య
వలనుపడదు. నిన్ను బదబ్రష్టునిజేయును. నామాట నమ్ము
మని బహుభంగుల మందలించెను. భూమి తలక్రిందులైనను,
సూర్యచంద్రగతులు తప్పినను, బ్రాణాంతమైనను అగుఁ
గాక. అన్నమాటఁ దప్పజాలను. దాన మిచ్చితీరెదను.
విష్ణువని తెలిసిన పిమ్మట నన్నకూలమగు పాత్రము దొరకి
నందులకు మఱింత సంతోషించుచున్నాఁడనని చెప్పి వామను

నికి మూడుపాదముల భూమిని దానమిచ్చి యాతనిచే
బద్ధుడై పాతాళమునకుఁ బోయెను.

16. దేవుని దీక్షతోఁ బూజింపవలయును.

తే॥ గీ॥ సత్యమును శౌచమును భూతసమితియందు
దయయు శాంతియు ఋజుగతి, నయముభయము
వినయమును దృఢభక్తియు విస్తరించి
నిష్ఠబూజింప నీశ్వరుని దయగలుగు॥
కుంతలదేశమును ధర్మవీరుడను నొక రాజపుత్రుఁడు
ధర్మమార్గముం దప్పకుండఁ బరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడొ
కదినమున నడవికి వేటకుం బోవుచుఁ గొందఱు బోయలను
సహాయముగఁ గొంపోయెను. ఆనాఁడు క్రూరమృగముల
వధించుటలో నాబోయవాండు రాజునకు జాలసహాయ
మొనర్చిరి. రాజపుత్రుఁడు వేట తమకంబున డస్సి తన
సేవకులతో నింటికి వెడలివచ్చుచుండ మార్గమధ్యంబున
నొక బోయవాని కొక సాలగ్రామము కానుపించెను. వాఁ
డదిచూచి యాతఁ యి మిగులఁ జక్కగనుండుటచేఁ జేతం
దీసికొని దాని నారాజునకుం బూజెను. ఇది శివలింగము.

దీనిని బ్రాహ్మణులు పూజింతురు. దీనిని నీవంటదగదు. ఎచ్చట నిది నీకు దొరకినదో మరల నచ్చటనే దీని విడిచి రమ్మని రాజతనయుడు పలికెను. బోయవాణ్ణిట్లనియె. అయ్యా! శివునికి వీడు బోయవాడనియు, నీయన బ్రాహ్మణుడనియు భేదము గలదా? భగవంతుని కందఱును బిడ్డలే. కావున నేను నాచేతనై నట్లు దీనిని బూజించెదను. ప్రయత్నములేకుండ దొరకినదేవుని విడుచుట నాకిష్టము లేదు.”

రాజు:-ఓరీ! మూఱుడా! దీనిని నీవు పూజించుట మాటల లోలేదు. ప్రతి దినమును స్నానముచేయవలయును. పువ్వులు తేనెలెను. మాశేడుపత్రి సంపాదించుకొన వలెను. వానితో, బూజచేసి దేవునికి నైవేద్యము నియ్యవలెను. పిదప భుజింపవలెను. ఇట్లు తప్పకుండ నిష్ఠతో, బూజనాచరింపకున్న నిది యెవనియొద్ద నుండునో వానికి హాని కలుగును. దీనిలో నొక్క టియు నీకుఁ గొనసాగునదికాదు. వృథాయాసపడి, పోయెడి పామును మెడకుఁ దగిలించుకొనకుము. నామాట వినము.

బోయ:-దొరా! మీరు చెప్పిన వెవ్వియు నాకు దొరుకనివి కావు. ఇది విన్న పిమ్మట నాకు మఱింత యుత్సాహ మెక్కువగుచున్నది. ఏదో నైవేద్యమంటిరి?

అది దేనితోఁ జేయవలయును?

శామి:- (విసుగుదలతో) ఆ. నైవేద్యమా! వల్లకాటితోని
శ్లోని బూడిద. అని బదులు చెప్పెను.

అంత నాచోయవాఁ డాశీషలింగము నింటికిఁ గొని
పోయి భార్యకుఁ జూపి జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను.
దానికి వానియిల్లాలు సంతసించెను. ఆమనునాటినుండియు
మిగుల శ్రద్ధాభక్తులతో నాచోయదంపతులు శివపూజ
చేసుకొనుచుండిరి.

ఇట్లు కొంతకాలము గడచెను. శివుఁడొకనాఁ డీబో
యవాని భక్తిని బరీక్షింప దలంచి యాచుట్టుప్రక్కల గ్రామ
ములందలి శ్మశానముల వెచ్చటను భస్మములేకుండు జేసెను.
బోయ యాదినమున నైవేద్యభస్మముఁ జెచ్చటకు శ్మశా
నమునకు బయలుదేరెను. దొరకీసరికాదు. సమీపగ్రామ
ములకుఁబోయి శోధించెను. ఆయాసము న్యర్థమయ్యెను.
పగలు రెండుజాములు దాటినది. ఎంతదెబ్బ కొడలుమండి
పోవుచున్నది. గ్రుక్కెను నీళ్లైన గొంతుకతో బోసికొనిన
వాఁడుకాఁడు. తిరిగితిరిగి విసివి వేసరి కుతపకాలమునకుం
దన గుడిసెకు ఘటముఁ జేర్చనైచి బోయిన నేడువసాగెను.
అంత నతని యిల్లాలింపచ్చి యేమిది? యని యడిగెను. నా
దేవునికి నేడన్నమును దేలేకపోతిని. వేసదాటినది. ఎంత
యాకలిచే బాధపడుచున్నాఁడోయని మౌనము దుఃఖించెను.

అందుల కామె యిట్లనియె. అయ్యో! దీనికింత చింతయేల? నేను గుడిసెలోనుందును. బయటనుండి మీరు గుడిసెకు నిప్పుపెట్టుడు. అంతట, నాభస్మము మీకు లభింపఁగలదు. దేవుని యాకలి దీర్చుటకింతకంటె మఱియొక దారిలేదు. అని యాయిల్లాలు లోనికిఁ బోయి తలుపు వైచుకొనియెను. బోయవాఁ డాకుటీరము నగ్నిదేవుని కర్పించెను. ఆచేడియ భూడిద దొరకినది. పరమానందమునఁ బురహరుని బూజించెను. భక్తిపరవశుఁడైయుండి యెప్పటియట్ల దేవుని పాదతీర్థము నిచ్చుటకుఁ దన వనితను బిలిచెను. సర్వాలంకారభూషితయై యామె యచ్చటికి వచ్చినది. జ్ఞప్తికిం చెచ్చుకొని యెట్లు నచ్చితినని యామె నడిగి కుటీరమునం కకుఁ జూచునప్పటి కది సమస్తసంపదలతో, దులదూగు రత్నభవనమైయుండెను. అంతట మహాశివుఁడు ప్రత్యక్షమై యాబోయ భక్తునింగాంచి, నీనిష్ఠకు సంతసించితిని. కావలయు వరమహాగుమనిన నీతోమమ్ముం గొనిపోమ్మని కోరెను. నీవు చిరకాలము భూమిలో సకలసంపదల సన్నభవించి పిమ్మట నాతోకమునకు వచ్చెదవని శివుఁడా నతిచ్చి కైలాసమునకుఁ బోయెను. ఆబోయలరాయఁడు శివభక్తి పరాధీనుఁడై సకలసంపదల సన్నభవించుచు, సుఖింబుండి నూలు వత్సరములు జీవించి పిమ్మట భార్యతో, కైలాసమునకుఁ బోయెను.

17. అధికార గర్వమునఁ గ్రిందివారి కపకారము చేయరాదు.

తే॥ గీ॥ ఉన్నతపదాబుచందుండే యొరులయందు

వయ యొక యయు మనమునఁ వలఁపకుండ

యపకృతులఁ జేయఁదల పెట్టు సభమునకును

తెలియఁబడకుండ నాపదల్ గలుగుచుండు॥

ప్రపంచమునందలి సకలభూతములను సృష్టించి

పూర్వో, క్షేద్యుగో, కలియో, గాయత్రో వేదక వారికిచ్చి

యాదరించి వారి కష్టసుఖములను గనిపెట్టి కే మమండు

వాడు భగవంతుడు. అతనికి లోకమునందు ఏ వారెల్లరు

బిడ్డలు. అతని చిత్తమున పేరెఱిక్కుచ నాడనియు, వేడు

తక్కువవాడనియు, భేదమొనగొనఁగోరునులేదు. అతడు

చూచునది మనుజునిపై వేషముగాదు. లోపలనున్న మనసు.

అతడు పరిశీలించునది మనుజుని చిత్తముగాదు, సడత.

అతనిచూపు మిగుల దీర్ఘమయినది. అతనిచిత్తము మిక్కిలి

విశాలమయినది. అతని మాట చాలసత్యమయినది. ఆకా

శమువలె నెల్లెడలన మనకుఁ గనుపడకుండ నతడు వ్యా

పించి నిగడియుండ మనుజుని మనసుయొక్కయు మాట

యొక్కయు, శరీరము యొక్కయు పనుల నెల్లప్పుడును గను

గలిగి తెలిసికొనుచుండును. ప్రపంచమునకన్న దేవునిస్థూల
దేహము వెఱ్ఱొండులేదు. చక్రవర్తివలె సతఃశ్లీలరకుఁ గాను
పింపకయే తన యాజ్ఞ చెల్లించుచుండును. ఎట్టి తప్పును
మానవుఁడు చేసినను, దైవము నెదుట దాఁగఁజాలఁడు.
తప్పక శిక్షనొందితీరవలయును; చెడుగుణములన్న నాతనికిఁ
గడుఁ గోపము. అందును గర్వమనిన సతనికిసర్వాసహ్యము.
పుణ్యమునుజేసి యీశ్వరుని దయను సంపాదించుకొనవల
యును, గాని పాపమునర్చి పరలోకమున బాధజెందరాదు.
పుణ్యపాపములన నెవ్వియోఁగావు. పరులకేదియో యొక
రీతి నుపకారము చేయుట పుణ్యము. పరులను బీడించుట
పాపము. అట్టి పాపమును జేయువాని కెవ్వియోభయములు
గలుగుచుఁ జిత్తమునకు శాంతియుండదు. దీని కీక్రిందికథ
తార్కాణము.

ఒక యడవి నడుమఁ బెద్ద మద్దిచెట్టుగలదు. దాని
కొనకొమ్మమీఁద నొక శైద్దగ్రద్ద చాలకాలమునుండి
గూఁడు కట్టుకొని నివసించుచుండెను. దానికిఁ గలుగు పిల్లల
నాగూటియందుఁ జల్లగఁ గాపాడుకొనుచుండెను. అడవి
యందుఁబడి తిరుగుచు వలసినంత యాహారమును దెచ్చి
తాను తనబిడ్డలతో నారగించుకుఁగాఁజెక్కి, నాయంతవారు
లేరని తనవారితో బీరములు వలుకుచుండెడిది. తనపొట్ట
బోషించుకొనుట కది యనేకములయిన యల్పప్రాణులను

బీడించుచుండెను.

ఇట్లుండఁ గొంతకాలమున కొకబక్కనక్క యా చెట్టుప్రక్కనున్న పొదలోనికిఁ గాపురమునకు వచ్చెను. అది యీగద్దతో స్నేహలాభమును గలిగించుకొని యిష్టగోష్టిని గాలక్షేపము సేయుచు దాని బ్రదుకది బ్రతుకుచుండెను. ఈ రెండింటికిని నానాటికిఁ ప్రాణస్నేహమేర్పడినది. కూటి కుండలు వేరయినను మాట మంచిదిగావలెనగదా? ఇట్లు కొన్ని నెలలు గడచిపోయినవి. బక్కనక్క డొక్కలు బలి సినవి. నిండుగర్భమును దాల్చెను. రెండు పిల్లలను గనెను. ఆపొదయందుఁ బదిలముగ వానిని దాచి యాచెలితోఁ జూచుచుండుమనిచెప్పి యెరకొఱ కయ్యరణ్యమునఁ దిరుగఁ బోయెను.

బక్కనక్క కేమి? చక్కని బిడ్డలేమి? యని యీ గద్ద యోర్వఁజాలక దీని బిడ్డల నెట్లయిన దొంగిలించి కొని పోవలయునని యాలోచించి నెమ్మదిగ నా పొదలో నికింజేరి యారెండింటిలో నొక్కకూనను దన ముక్కున గఱచికొనిపోయి తనగూటిలో బెట్టుకొనియెను. సాయం తనమగునప్పటి కాజుబుకము తన పొదకు వచ్చెను. కూన లంజూచుకొనునప్పటి కొకటి కానుపించినదికాదు. చాల పరితాపమును బొంది యెల్లెడలను వెదుకఁజొచ్చెను. ఎక్కడను దానిజాడ చిక్కినదికాదు. మిక్కిలి దుఃఖముతో నా

చెట్టునొద్దకుఁబోయి యాగ్రద్ద మిత్రునితో నిట్లనియె.
 మిత్రమా! నాకు లేకలేకఁ గలిగిన రెండు బిడ్డలలో నొక
 బిడ్డ యేమయినదో? నాకుఁ గనుపించుటలేదు. నిన్న భద్ర
 ముగఁ జూచుచుండుమని చెప్పి పోయితినిగదా? దానిగతి
 యేమి? ఎచ్చటికిని బోవుటకుఁగూడ శక్తిలేని కన్నులు
 జెలువని బిడ్డ నెవ్వరో కూర్చులు హరించియుండవలెను.
 దాని సంగతి నీకుఁ జెలిసినదో నాకుఁ జెప్పుము. దానిం
 దెచ్చుకొనుటకు నాశక్తికొలదిని బాటుపడుదానను. నాకు
 భాగ్యమున్నచో నాముద్దుకూన నాకు లభించును. చిర
 మిత్రుఁడవైనందుల కీయుపకారమును నాకుఁ జేయుము.
 అని దీనముగఁ బలుకు నానక్కమాటలఁ బెడచెవింబెట్టి
 యాగ్రద్ద మారువలుకక విననిదానివలె యూరకుండెను.

ఈ యపకార మాగ్రద్దవలన జరిగినదే యని నిశ్చ
 యించుకొని యాజంబుకము, ఓయీ! నిన్ను నమ్మిన నా
 కిట్టి యపకారము చేయుట పాడిగాదు. ఒక్క పూటకు
 నీకు సరిపోవు నాహారమున కాశించి చిరకాలస్నేహమును
 బోవిడుతువా? నా ముద్దుబిడ్డ నీ గూటిలోనే యుండనోపు.
 దానిని సాహరింపకుము. నాపసికూనను నాకు విడువుము.
 నీకు వీలువెల్పడి నింతకుమించిన యపకారమును జేయలేక
 పోను. నాకనుపుమీటను బాపి స్నేహమును బ్రకటింపుము.
 అని యనేకవిధములఁ బ్రార్థించెను.

ఉన్నతస్థానముననున్న నాకీ నక్కచేయఁగల యప
కారమేమిగలదని గర్వముతో దానికేమియు నుత్తరము
చెప్పినదికాదు.

అంతట నక్క యిదిపనిగాదని యాప్రాంతమునఁ
గొందఱు బోయలు మాటవేసి మృగములను గాల్చుకొని
వెడలిపోవగా నచ్చట మిగిలియున్న నిష్పగల కొఱవి
నొకటి నోటఁ గఱచుకొనినచ్చి యాగ్రద్దం బిలిచి చెలి
కాఁడా! ఇటుచూడుము. ఈకొఱవి నీచెట్టు తొట్టలోఁ
బెట్టుచున్నాను. ఈ వృక్షము దగ్ధమగును. నాకపకారము
చేసిన నీకీ శిక్ష చేయుటలో నాకు దోసములేదు. అనిన
తోడనే గ్రద్ద పెద్దభయముతో వలదు వలదు. చెలిమిఁ
దొలఁగకుము. నీబిడ్డను నీకు విడిచెదను. ఇదిగో తీసికొ
నుము. నా కుటుంబనాశనము సేయకుము. అని దాని
కూనను దానికిచ్చివేసెను. నక్క యక్కడనుండి వేఱొక
చక్కికిం బోయి సుఖముగఁ గాలక్షేపము చేసికొను
చుండెను.

18. పరులను దూషించుట పాపములకు మూలము.

—:0:—

కం॥ ఏకత్తను నిష్పండిన

నాకత్తయె గాలున నెడి యార్యోక్తివినం

బోక బరల నిందించెడు

చాకూలకఘములట ననివార్యముతై॥

అమరావతియను పురమున వామదేవుడను నొక
విప్రుడుగలడు. ఆ డీశ్వరధ్యానపూర్వకముగ సత్కర్మ
ముల నాచరించుచు, ననుదినమునువచ్చిన యతిధిజనుల
కన్నోదకముల నిచ్చి యాదరించుచుండెను. బ్రాహ్మణులకు
సంతర్పణములు చేయుటయన్న నాతనికి బరమ ప్రియము.

ఇట్లుండ నొక రథసస్త్రమీ పర్వదినమున వేయి
మంది బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణముఁ జేయనిశ్చయించు
కొని, దానికి వలయుసంభారముల సమకూర్చుకొని యా
దినమునకుఁ జెరుగువెచ్చి యిచ్చుటకొక గొల్లవనితకుఁ
జెప్పి యాపెకుముందు గొంత ధనమిచ్చెను. ఆగొల్ల పడుచు
సమీప గ్రామములకుఁబోయి పెరుగును సేకరించుకొని
వచ్చుచుండెను. మార్గమధ్యమున నొక పెద్ద వటవృక్షము
గలదు. దానిమీఁద నొక గరుడపక్షి యొక కృష్ణసర్పము

ను ముక్కుతోఁ బొడిచికొని తినుచుండెను. ఆసర్ప మా
బాధ సహింపజాలక విషము గ్రక్కెను. ఆవిషము గొల్ల
పిల్ల తలపైనున్న పెరుగుకుండలోఁబడెను. అది మూపె
గుర్తింపలేదు. ఆదధిభాండముగొనిపోయి బ్రాహ్మణుని
కిచ్చెను. ఆతఁడా పెరుగును సహస్రబ్రాహ్మణులకు వడ్డిం
చెను. బ్రాహ్మణులు సుఖముగా భుజించి కొలదికాలము
లోనే మూర్ఛాగతులై చాలమంది మరణించిరి. వామ
దేవుఁడు నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను.

లోకులలోఁ జాలమంది యా వామదేవుని పరిపరి
విధముల నిందింప జొచ్చిరి. వామదేవుఁ “క్షేపాపము నెఱుఁ
గను. పుణ్యమునకు బోవఁ బాప మెమడియ్యెనని విచారించి
చెను.”

ఈ విషయముచుఁగూర్చి దేవలోకమున నిలకుని
యాధిపత్యమున బెద్ది సభజరిగెను. ఈపాప మెవ్వరికిని
ప్రశ్నిలు వచ్చెను. ఆహారాద్భుత సర్పమును జంపిన గిరు
మఁడు నిర్దోషియనిరి. బాధభరింప లేక విషమున గ్రక్కిన
పామునకుఁ బాపములేదనిరి. ఎఱుంగని గొల్లదానికీ పాపము
మంటదనిరి. ఏపాపము నెఱుంగని యాబాపని క్షేపాపమునకు
నేపాటి సంబంధముఁ జూప నోపమనిరి. ఈ సహస్రబ్రాహ్మ
హత్యా మహాపాపమెన్నవినభరింప నలయును? బ్రాహ్మ
ణుని దూషించిన ప్రజలు భరించవలెనని విచారించిరి.

అట్లా పాతకమును, బ్రాహ్మణుని మాపించిన వారెల్ల,
సమముగఁ బంచుకొని యమలోకమున ఫలము ననుభ
వింపవలసివచ్చెను.

శ్రీ
శ్రీ
శ్రీ

సంపూర్ణము

శ్రీయుగార్చన

కమలకుటీరమువారి స్వంత

వ్రచురములు.

స్కూలుపైనలు విద్యార్థుల కీరెండు గ్రంథములును
ముఖ్యపఠనార్హములు.

{ ఆంధ్రవాజ్ఞయచరిత్రము 3-0-0 }
{ శతకకవుల చరిత్రము... 3-0-0 }

వేమన జీవితచరిత్రము ... 1-8-0.

విద్యార్థులకు పఠనార్హములైనవి.

ప్రభాతము (కృష్ణదేవరాయల దివ్యచారిత్రము)

3, 4, 5, ఫారములకు 0—12—0.

లలితకుమారి (మనోహరనవల)

3, 4, ఫారములకు 0—12—0.

మణిమేఖల. (నవీన కథల సంపుటము)

2, 3, ఫారములకు 0—12—0.

కమలకుటీరము

హెడ్డాఫీసు:—నర్సాపురం.

కమలా కథావాచకము.

గ్రంథకర్తలు,

కె. వి. సుబ్బారావు పంతులుగారు, బి. ఎ. ఎల్. టి.

అనిపెద్ది జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు.

మొదటి తరగతి.	...	0—3—0
రెండవ తరగతి.	...	0—3—0
మూడవ తరగతి.	...	0—4—0
నాల్గవ తరగతి.	...	0—4—0
ఐదవ తరగతి.	0—5—0

పురాణకథలు,
చరిత్రకథలు,

నీతికథలు

సమకూర్పబడి ముద్రింపబడినవి.

ఆంధ్ర బాలబాలికలకు భాషాభిరుచియు,

ప్రపంచజ్ఞానమును, నీతివర్తనమును

అలవడజేయునవి

కమలా
కథావాచకములే!

కమలకుటీరము, నరసాఫారం.

శుభము ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA111B189
పుస్తకం పేరు	వీతికథారత్నావళి
తారీఖు	26/10/24
ముందు లభ్య	YES
వెనుక లభ్య	YES
మొత్తం పేజీలు	105
పెద్ద పైకా పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	pragathi
పేజీలు విడదీసినది	sowmya
స్కాన్ చేసినది	prathyusha
పరీక్ష చేసినది	prathyusha
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిష్కరి	Good